

Působení výchovného poradce v kariérním poradenství žáků ZŠ

Kristýna Madajová

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna Madajová**
Osobní číslo: **H16543**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Působení výchovného poradce v kariérním poradenství žáků**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti osobnosti výchovného poradce, kariérního poradenství a poradenského školského systému.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

EHLOVÁ, Marcela. Výchovné poradenství na středních školách v kontextu současnosti.

Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2016. ISBN 9788073959913.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. 254 stran. Pedagogika.

CHRÁSKA, Miroslav a Ilona KOČVAROVÁ. Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech. Vydání 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015, 132 s. Pedagogika. ISBN 978-80-7454-553-5.

SVOBODOVÁ, Dagmar. Profesionální poradenství: vybrané kapitoly. Vyd. 1. Praha: Grada, 2015, 160 s. Psyché. ISBN 978-80-247-5092-7.

VOSMIK, Miroslav. Inkluze a kariérové poradenství. Praha: Raabe, [2018]. Dobrá škola. ISBN 9788074963575.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

27. listopadu 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

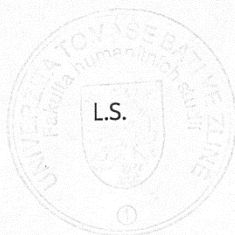
26. dubna 2019

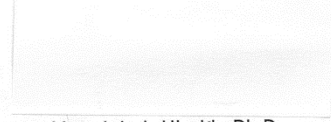
Ve Zlíně dne 27. listopadu 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.

děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 6.2.2019

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vyrobené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlížede k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o výchovném poradenství a utváření profesní orientace žáků základní školy. V teoretické části je popsáno legislativní vymezení výchovného poradenství a role výchovného poradce ve školním prostředí, zásady etického jednání a koncepce školských poradenských služeb, dále je podán stručný přehled volby vzdělávací dráhy a profesní orientace žáků. Praktická část zjišťuje reálné fungování a vliv výchovného poradce v kariérním rozvoji žáka a výběru jeho další vzdělávací a profesní dráhy. Cílem výzkumu je zjistit a analyzovat kariérové poradenství na základních školách s ohledem na vliv výchovného poradce ve volbě další vzdělávací a profesní dráhy žáků.

Klíčová slova: základní škola, poradenství, výchovné poradenství, výchovný poradce, kariérové poradenství, profesní orientace

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with educational counseling which helps to create vocational orientation of pupils at primary school. The theoretical part describes the legislative definition of educational counseling and the role of educational counselor in the school environment, principles of ethical conduct and conception of school counseling services. There is also a brief overview of the choice of educational path and professional orientation of pupils. The practical part is focused on a real functioning and the influence of the educational counselor in the career development of the pupil and the choice of his / her further educational and career path.

Keywords: primary school, consultancy, educational consultancy, educational advisor, career consultant, professional orientation

„Kdo nezná přístav, do kterého se chce plavit, tomu není žádný vítr příznivý.“

Seneca

Touto cestou bych chtěla poděkovat panu Mgr. Jakobovi Hladíkovi, Ph.D., za jeho odborné rady a připomínky, čas a ochotu při vedení této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Kristýna Madajová

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 VÝCHOVNÉ PORADENSTVÍ.....	11
1.1 ZÁKLADNÍ PRÁVNÍ RÁMEC	11
1.2 ETIKA PRÁCE	12
1.3 KONCEPT ŠKOLSKÝCH PORADENSKÝCH SLUŽEB.....	14
2 KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ	16
2.1 ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ A PŘESTUP ŽÁKA NA STŘEDNÍ ŠKOLU	18
2.2 VOLBA VZDĚLÁVACÍ DRÁHY A PROFESNÍ ORIENTACE ŽÁKA	19
3 VÝCHOVNÝ PORADCE.....	22
3.1 STATUS VÝCHOVNÉHO PORADCE VE ŠKOLSKÉM SYSTÉMU	22
3.2 ODBORNÉ, OSOBNOSTNÍ A KVALIFIKAČNÍ PŘEDPOKLADY VÝCHOVNÉHO PORADCE	23
3.3 ČINNOST A FUNKCE VÝCHOVNÉHO PORADCE	26
3.4 SPOLUPRACUJÍCÍ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 VÝZKUM.....	31
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	31
4.2 VÝZKUMNÉ CÍLE	32
4.3 METODA SBĚRU DAT	33
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	33
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	36
5.1 OSOBNOST VÝCHOVNÉHO PORADCE.....	36
5.2 POMOC S PŘECHODEM ZE ZŠ NA SŠ	38
5.3 VÝCHOVNÝ PORADCE A KARIÉRNÍ RŮST.....	41
5.4 POMOC S VÝBĚREM PROFESE.....	43
5.5 DISKUZE.....	44
ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	48
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	51
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	52
SEZNAM PŘÍLOH.....	53

ÚVOD

Téma působení výchovného poradce v kariérním poradenství žáků bylo vybráno především kvůli tomu, že výběr a rozhodování o další vzdělávací cestě vedoucí k výběru profese, povolání, práci a tvoření hodnot jsou jedny z nejdůležitějších oblastí, které dávají smysl životu každého z nás. Ve svém povolání lidé tráví více než polovinu času svého života, což znamená, že z velké části spokojenost s prací, kterou vykonávají, ovlivňuje životní styl, a dokonce i způsob, jakým tráví svůj volný čas. Nejvhodnější výběr práce znamená, pokud v ní člověk dokáže využít svých nejlepších vlastností a schopností. Důležitým krokem a prvním krokem v kariéře je výběr střední školy, na kterém vše ohledně kariérního rozvoje začíná, a provází člověka na celé cestě životem, tohle rozhodnutí patří k nejobtížnějšímu a nejkomplicovanějšímu procesem, protože žáci konají takové rozhodnutí v poměrně nevyspělém věku, na konci 9. třídy.

Žáci, dokončující povinnou školní docházku, stojí na pomezí důležitého rozhodnutí, které má v podstatě vliv na kvalitu jejich celého života. Úspěšné vyřešení otázky výběru další profesní dráhy a následujícího povolání žáci řeší sami nebo se jim mohou věnovat kariéroví poradci, kteří poskytují důležité informace o jednotlivých typech středních škol, o jejich požadavcích, o možnostech uplatnění po ukončení studia, dále poskytují pomoc a radu s vyplňováním přihlášek a odvolacím řízením (Vendel 2008, s. 15).

Trh práce je dynamickou jednotkou, ve které se reflektuje vzdělanost obyvatelstva a řada společenských vlivů. Jsou vytvořeny nová povolání, některé zase zanikají a mnohá zcela mění svůj charakter. Napláňovat si svou kariérní dráhu se tedy stává mnohem složitější, než tomu bylo dříve, neustále se mění trh práce, proto je potřeba stále více odborné poradenské pomoci již ve školském zařízení (Freibergová, 2005, s. 5).

Dnes oproti minulosti dochází k neustálým změnám na trhu práce, v obsahu zaměstnání a potřebné praxe k výkonu profese. Je proto těžké, objektivně a samostatně, jako žák základní školy, který má v dospívajícím věku značné problémy v ohledu sociálního a kulturního ukotvení, zvolit profesní dráhu, která má reálné a žádané uplatnění na trhu práce. Je potřeba myslet také na rozvoj ekonomiky a celé společnosti, proto je nežádoucí řešit tuhle potřebu ve škole a začít žáky systematicky připravovat na volbu profese a povolání během studia základní školy.

Cílem práce by mělo být popsat jevy, které zkoumáme v praktické části a nalézt mezi nimi souvislosti, odpovědět na otázku, jaký vliv má výchovný poradce v kariérním poradenství

žáků. Dále bychom chtěli zjistit vztah žáků a výchovného poradce, užitečnost výchovného poradce při zprostředkovávání informací ohledně budoucího studia či profese a jeho motivace a inspirace.

V teoretické části se budeme zabývat jevy, které aplikujeme do praktické části výzkumu. První kapitola komplexně objasní, co je výchovné poradenství, jeho základní právní rámec, etiku práce, na kterém se veškeré výchovné poradenství zakládá a koncepci školských poradenských služeb. Veškeré pojmy budou získávány prostřednictvím odborné literatury. Druhá kapitola je zaměřena na kariérní poradenství ve školském systému, na volbu povolání, na vlivy, které hrají důležitou roli při rozhodování žáků o dalším studiu, a přínosu výchovného poradce v rozvíjejícím se vzdělávání žáka. Poslední třetí kapitola se soustřeďuje na samostatnou osobnost výchovného poradce, na jeho předpoklady pro výkon výchovného poradenství, jeho standardní a základní funkce a na poradenská zařízení, s kterými škola spolupracuje.

V praktické části se budeme soustředit na vliv výchovného poradce v kariérním rozvoji žáka, výběr profesní orientace a profesní dráhy, s čímž souvisí, jak žáci vnímají výchovného poradce na základní škole, jestli znají jeho pracovní náplň v plném rozsahu, aby věděli, s jakým problémem mohou výchovného poradce navštívit. Dále se zaměříme pouze na profesní vývoj žáka a pomoc výchovného poradce motivovat, inspirovat a vést žáka k volbě vhodného následujícího studia a tím pádem i profesní dráhy.

Na závěr se budeme věnovat diskuzi, která bude interpretovat výsledky našeho výzkumu v souvislosti s teoretickými poznatky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝCHOVNÉ PORADENSTVÍ

Podle Ehlové (2016, s. 30-31) je výchovné poradenství souhrnem poradenských služeb v oblasti školství, které dříve neslo název pedagogicko-psychologické poradenství. Dnes je to pouze poradenství ve školství. Školní prostředí souvisí s celou řadou sociálních, vzdělávacích, výchovných, psychických a dalších zátěží mladých osob. Mezi tyhle problémy se řadí také otázka výběru povolání a další vzdělávací směr. Výchovné pojetí poradenství zahrnuje spoustu úloh, jako jsou integrace poradenské činnosti do vzdělávací soustavy, spolupráce školy a pedagogů, spolupráce specializovaných poradenských institucí se školou, s rodinou, a především zabezpečení a rozvoj žáka, jako samostatného jedince ve školním prostředí.

Autorka dále zmiňuje, že výchovné poradenství je organizovaná soustava odborných poradenských služeb, kterou provádí pedagog, tedy samotný učitel, který mimo to vykonává také funkci výchovného poradce.

Výchovné poradenství je označováno jako pojetí odborných poradenských a pomocných služeb, které se zabývají otázkami výchovy a vzdělávání dětí a mládeže. Jedná se o otázky zaměřené na psychologické a speciálně pedagogické aspekty vývoje dětí od předškolního věku až do etapy dospívání. Výchovné poradenství přesněji umožňuje odbornou pedagogicko-psychologickou poradenskou službu dětem a mládeži, která je prozatím jediná státem podporovaná a řízená v rámci školy, kde se žáci vzdělávají, vychovávají a připravují pro své budoucí uplatnění ve společnosti (Opekarová, 2007, s. 2007).

Výchovné poradenství je dle Laceny (2010, s. 7) organizovanou soustavou odborných poradenských služeb, které uskutečňují zaměstnanci zařízení výchovného poradenství, kterými jsou, jak je známo výchovní poradci ve školách, metodici pedagogicko-psychologických poraden a další odborníci. Ti v rámci výchovného poradenství plní následující úlohy. Přispívají k rozvinutosti a vzdělanosti zdravé osobnosti dětí a mládeže, procesem výchovy a vzdělávání. Podílí se na řešení problémů ve směru vývoje a výchovy a zabývají se otázkami profesní orientace žáků základních a středních škol.

1.1 Základní právní rámec

Právní rámec výchovného poradenství z hlediska legislativy je tvořen souborem od obecných právních předpisů až po speciální oborové vyhlášky a klíčové struktury

a metodiky ztvárněné Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. (Čáp a kol., 2009, s. 1)

V odvětví pedagogiky se legislativou zaobírá vzdělávací politika. Nejen v této oblasti ale i ostatních se aktéři výchovně vzdělávacího procesu neobejdou bez potřebné legislativy, která je ve spoustě záležitostech závazná a nepostradatelná.

„Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiném vzdělávání neboli (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů účinný od 1. 1. 2005. Tento zákon, upravuje předškolní, základní, střední i vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se bude vzdělávání a výchova uskutečňovat, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu školství“ (Ehlová, 2016, s. 44).

Ehlová dále zmiňuje vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školním prostředí, účinná od 17. 2. 2005. Vyhláška vymezuje poradenskou pomoc ve školách a jejich zařízeních. Určuje typy poradenských služeb, obsah poradenství, center. Cílem je poskytnout školám zavádění novodobých poradenských služeb školních psychologů dále podpořit poradenskou práci škol vymezením standardů činností poradenských pracovníků.

1.2 Etika práce

Etické zásady slouží především k ochraně klientů a slouží výchovnému poradci jako základní bod při jednání s klienty. Kooperace mezi výchovným poradcem a žákem je nenásilná a je založená na důvěře, pokud žák nechce sdělit jakoukoliv situaci, která je pro něj nevyhovující nebo své osobní problémy, výchovný poradce pouze stěží přijde na to, co žáka trápí, proto je zásadní získat si, aby výchovný poradce důvěru od žáka. Bez etického přístupu, by výchovný poradce nemohl efektivně pracovat, jeho stupeň uplatnění vždy souvisí s vývojem společnosti a schopnost uplatňovat některé přístupy. Ty se již v dnešní době podstatně liší, dříve by bylo pokládáno za normální a očekávané, dominance výchovného poradce, dnes je tomu ale již jinak, a vztah je založen na demokratickém principu a oboustranné spolupráci mezi výchovným poradcem a žákem. Profesionální zručnost se dá vyjádřit, jako schopnost vytvořit příznivou atmosféru

k součinnosti. Dnes se již dříve doporučené zásady stávají složkou nutných postupů, jako je například právo klienta dívat se do dokumentace.

Mezi univerzální zásady náplně práce výchovného poradce patří:

- dbát důstojnosti klienta,
- nejednat s klientem na veřejnosti,
- zabývat se pouze řešenými problémy,
- zachování mlčenlivosti (pokud se nejedná o činnost v rozporu se zákonem),
- přístup klienta k dokumentům,
- doporučení příslušného odborníka (Mertin a kol., 2013, s. 76-81).

Jak již výše zmiňujeme, také Kohoutek (2002, s. 369) zmiňuje mlčenlivost, která se vztahuje k Hippokratově přísaze. Výchovný poradce musí chránit osobnost klienta a jeho osobní údaje, pokud se ale jedná o trestný čin, držení drog, nebo podobné případy, škola je povinna informovat potřebné orgány. Ve všech takových případech již musí být informován také ředitel školy, který rozhoduje o dalších opatřeních.

Ehlová (2016, s. 125-126) uvádí mezi další etické zásady navíc profesní limity, kterými se musí řídit každý výchovný poradce na škole. Je potřeba dodržovat hranice, schopnost odmítnout to, co je nebezpečné, výchovný poradce musí přijmout to, že nemůže vyřešit všechno, a hlavně nemůže konat za své klienty.

Následující část budeme věnovat etickému kodexu, který byl schválen dne 28. 3. 2008 v Praze, Asociací výchovných poradců na Kongresu výchovných poradců. Jedná se o pravidla, které slouží potřebám klientů, pedagogů, protože každá profese potřebuje mít jednotnou normu. Etický kodex je rozdělen do čtyř částí, kdy je jednotlivě popsáno, jak by měl výchovný poradce, či jiná instituce jednat s klientem.

1. Odpovědnost výchovného poradce

Na prvním místě je vždy klient. Výchovný poradce má vůči nim zodpovědnost a využívá svých odborných dovedností a schopností ve spolupráci s klientem.

Výchovný poradce by neměl:

- zneužívat vztahu klientů k osobnímu prospěchu,
- podílet se na diskriminaci v žádném zaměření,
- podávat zkreslené informace ohledně služeb, které poskytuje,

- poskytnout nikomu důvěrné informace, pouze při závažném odborném důvodu,
- zakazovat klientovi přístup k záznamům, které se ho týkají.

2. Ohleduplnost

Výchovný poradce by měl:

- poskytovat klientovi bezpečnost a profesionalitu,
- být nestranný a respektovat klientovi práva,
- zajistit soukromí při poskytování služby s klientem,
- jednat s respektem a důstojností,
- podporovat samostatné rozhodování klientů.

3. Vymezení profese

Výchovný poradce je schopen vykonávat pouze činnosti, na které má odborné kompetence, a to podle aktuální školské legislativy.

4. Vztahy

Pro výchovného poradce jsou klíčovou záležitostí zájmy žáků, spolupráce s nimi či intervence. Všechny činnosti, které výchovný poradce vykonává s žákem, jsou vysvětlovány rodičům nebo zákonným zástupcům dítěte. Výchovný poradce úzce spolupracuje s jinými odborníky podobných profesí a ostatními pedagogy (asociacevp.cz, 2008).

1.3 Koncept školských poradenských služeb

Škola je místem, kde žáci tráví většinu času svých studentských let. Je tedy místem, kde se chovají maximálně otevřeně ve vztahu k ostatním žákům i pedagogům. Tým pracovníků, kteří s žáky pracují na školním poradenském pracovišti, jsou prvními, kteří by měli zachytit žákovo zvláštní chování, oproti normálu a zavčasu reagovat. Pracovníci, proto mohou pracovat již na úrovni prevence, ale především intervence a zajistit tak včasnému vyřešení, což se může týkat například neprospěchu žáků, osobních problémů ale taky volba povolání (Ehlová, 2016, s. 62-63).

Aby mohlo dojít k naplnění poradenských služeb, bylo potřeba přijmout koncepci MŠMT č. j:27317/2004-24 poradenských služeb, s účinností od 1. července 2005. Touto koncepcí je definován základní popis poradenských služeb ve škole, z čehož vyplývá doporučení pro výkon výchovného poradenství. Odborníci, jakou jsou výchovní poradci, metodici prevence, školní psychologové/speciální psychologové a kolegové z pedagogického týmu, zajišťují poradenské služby ve školním prostředí. Na realizaci a fungování poradenských služeb se převážně podílí ředitel školy, který dále spolupracuje s ostatními poradenskými pracovišti, jako jsou speciálně pedagogická centra (SPC), pedagogicko-psychologické poradny (PPP), ale taky střediska výchovné péče, a úřady práce, které již nezasahují přímo do školství. Dle koncepce, by se měl **výchovný poradce** věnovat především kariérenímu poradenství a dále integraci žáků, jak již nadprůměrných, tak podprůměrných do kolektivu třídy. **Školní metodik prevence**, jak již podle názvu lze vyvodit, se bude zabývat předcházením nežádoucích vlivů. Dříve realizovaný výzkum potvrdil, že 90 % výchovných poradců spolupracuje s třídními učiteli ve směru kariéry dětí, aktuálně je ale třeba propojit tyto služby s kariérovým vzděláváním. Školní psychologové a školní speciální pedagogové, by měli být na školách za podmínky nejméně 500 žáků na jedné škole.

Na závěr koncepce zmiňuje provozní standardní podmínky pro výkon poradenských činností ve škole. Každý pracovník, vykonávající poradenskou pomoc by měl mít přesně stanovené konzultační hodiny pro žáky, učitele a rodiče, a to v prostorách určených pro výkon poradenských služeb. Poskytování pomoci od výchovného poradce zaštiťuje školský zákon. Škola je povinná zajišťovat informační, diagnostické, poradenské služby včetně možnosti poskytnutí pomoci od speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické služby, dále výchovnou péči a přípravu na výběr vhodného budoucího zaměření studia a povolání žákům. Výchovný poradce musí zabezpečit také speciální vzdělávací potřeby žáků. Pomoc je poskytována žákům se zdravotním postižením, se znevýhodněním nebo sociálním vyloučením. Mezi zdravotní postižení se dle předpisů chápe mentální, tělesné, zrakový a sluchový hendikep, autismus, poruchy řeči i poruchy chování. Za znevýhodnění týkající se zdraví je považována například dlouhodobá nemoc, nebo oslabení vedoucí k poruchám učení a chování, které musejí být brány v úvahu. Sociální znevýhodnění znamená problém se sociálním vyloučením z třídního kolektivu například kvůli nízkým finančním prostředkům rodiny (MŠMT, 2005).

2 KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ

Kariérové poradenství je jednou z nejméně známých částí činností výchovných poradců. Dříve se zaměřovalo pouze na poradenství k výběru povolání, ale dnes je druhou činností taky práce s žáky se speciálními potřebami. Významným přelomem kariérodního poradenství je ukončení docházky na základní škole. Žáci i jejich rodiče začínají v průběhu osmé třídy a na začátku deváté hledat možnosti dalšího studia, kde již podstatnou roli může hrát výchovný poradce, který pomáhá s vyplňováním přihlášek a s přípravou na přijímací zkoušky (Beranová a kol., 2014, s. 4-6).

Dle Vosmika (2018, s. 9) má kariérodní poradenství především pomáhat jednotlivci s pomocí jeho předpokladů, zájmů, dovedností a schopností při stanovování a vybírání jeho budoucí vzdělávací a profesní dráze v tom nejširším kontextu. Kariérové poradenství se musí neustále měnit se svou dobou a zrcadlit proměny společnosti s jejími nároky na profesní uplatnění.

Čáp a kol. (2009, s. 121) představuje kariérové poradenství jako jednu ze základních činností výchovného poradce na školách. V rámci jeho široké pracovní náplně poskytuje žákům informace o různých formách dalšího pokračujícího studia, předává informace o přípravných kurzech k přijímacím zkouškám a o dnech otevřených dveří na středních školách. Výchovný poradce spolupracuje s PPP při organizaci profesní diagnostiky pro žáky, s možnými středními školami, s úřady práce, aby zorganizovali různé přednášky o možnostech dalšího vzdělávání. Dále žákům zajišťuje pomoc s přihláškami do navazujících škol.

Autor dále zmiňuje, že výchovní poradci by měli mít přehled o případných diagnostických prostředcích, které mohou využít v rámci kariérodního poradenství. Existuje spousta dotazníkových metod, které provádí výchovný poradce se svými žáky, jedná se o (Dotazník volby povolání a plánování profesní kariéry, nebo Test profesních zájmů B-I-T II). Pouhé vyplnění dotazníku ale bohužel není zcela přesné a je relativně nezbytné, aby výchovný poradce k výsledku dotazníkového šetření přihlížel na prozatímní studijní výsledky daného žáka a jeho kognitivní kapacitu, proto je tedy potřeba zvážit celý kontext žákovi studijní cesty (Čáp a kol., 2009, s. 122).

První ze zmíněných dotazníků neboli Test profesních zájmů B-I-T II vznikl v Německu od autorů M. Irleho a W. Allehoffa a byl přeložen a přizpůsoben českému prostředí. Dotazník je vhodný pro žáky od 14 let a může být použit skupinově i individuálně. Pokud je testování skupinové je vhodné použít rozdílné verze, aby od sebe žáci vzájemně

neopisovali. Dotazník má dvě různé verze a diferencují se ve způsobu přemýšlení o vlastních zájmech a přednostech.

První verze se dá nazvat jako cestování po 81 křižovatkách. Na každé křižovatce jsou 4 políčka s rozdílnými aktivitami. Žák vždy označuje jednu jako nejzajímavější a jednu jako nejméně zajímavou. Tohle testování nutí žáky vždy k volbě odpovědi.

Druhá varianta obsahuje také 81 aktivit, které jsou řazeny do seznamu a žáci se k jednotlivým aktivitám vyjadřují na pětibodové škále, kdy odpověď zaznačí od hodnocení velmi rád(a) po velmi nerad(a).

Je možnost při testování použít obě varianty nebo vybrat jednu v závislosti na okolnostech. Následující výsledky jsou převáděny na percentily a zaznamenávají projevy zájmů v různých oblastech jako je například technická zdatnost, umělecká zdatnost, potravinářství, obchodnická povolání, úřednická povolání, sociální péče a výchova a další (Mertin a kol., 2016, s. 188-189).

Další dotazníkovou metodou, která se využívá k zjištění předběžného a vhodného povolání je Dotazník volby povolání a plánování profesní kariéry (DVP). Autory jsou S. Jorinová, F. Stoll, Ch. Bergmann a F. Eder. Tato metoda nastiňuje Teorii volby povolání, kterou uvedl a výzkumně prověřil americký psycholog J. L. Holland již v polovině minulého století. Metoda je rozdělena do několika částí, jako jsou činnosti, schopnosti, druhy povolání a mimo jiné také osobní preference. Všechny oblasti, které dotazník zahrnuje v částech (schopnosti, činnosti a profese) jsou klasifikovány v souladu s Hollandovou typologií do následujících skupin jako je, technicky zdatný typ, zvědavý typ, tvořivý typ, pečující typ, vůdčí typ a uspořádávající typ. Dotazník je navíc doplněn ještě rejstříkem profesí, který byl vytvořen podle hodnocení zaměstnání a klasifikace základních oborů vzdělání zveřejněných Českým statistickým úřadem (Mertin a kol., 2016, s. 190).

V rámci kariérového poradenství se v současné době chystají k vydání další dva dotazníky, které budou určeny nejen poradenským pracovníkům, ale také pedagogům. Prvním je Obrázkový test profesionální orientace od autora A. Mezery a je určen žákům základní i střední školy, jako forma pomoci ve výběru kariérní cesty. Součástí tohoto dotazníku je sbírka didaktických her, které umožní porovnat cílevědomost žáků s nároky a požadavky možné profese, o kterou se žák zajímá. Druhou připravovanou metodou k testování je Základní středoškolské zaměření autora V. Hrabala. Tenhle diagnostický nástroj je určen především pro žáky v posledních ročnících základní školy (Mertin a kol., 2016, s. 190-191).

Veškeré tyto metody slouží k naznačení směru, kterým by se žáci mohli ubírat, co by je naplňovalo taky podle toho, jaké mají přednosti, motivaci a dovednosti.

Veškeré dotazníky, které jsou žákům rozdávány a žáky vyplněny slouží výchovným poradcům k nasměrování jejich studia buď to na učiliště, střední odborné učiliště, střední školu nebo gymnázium. Bohužel, pouze tohle testování nestačí k relevantnímu výběru střední školy, ale je potřeba, aby výchovný poradce znal, v čem žáci vynikají, jejich předpoklady i jejich rezervy. V obráceném případě je lepší absolvovat profesní diagnostické vyšetření v poradně (Beranová a kol., 2014, s. 4-5).

Výchovní poradci mohou nacházet podporu v periodikách, které poskytují základní informace o nabídce dalšího studia. Dalším pomocným zdrojem může být portál Národního ústavu odborného vzdělávání, který nejen podává informace o různých podobách studia, ale pro potřeby škol vytvořil i film, který předkládá různé obory, profese a předpokládané vzdělání od učebních oborů až po vysokoškolské (Čáp a kol., 2009, s. 122-123).

2.1 Školní prostředí a přestup žáka na střední školu

Průcha (2009, s. 301) popisuje školní prostředí jako edukační prostředí třídy, školy, které je předmětem zkoumání orientující se na atmosféru ve třídě, škole.

Pojem školní prostředí vysvětluje Knotová (2014, s. 38) jako interakci dvou generací, dětí a dospělých, kdy učitel na žáky působí především z výchovně vzdělávacího hlediska. Nejdůležitějším požadavkem, který je na školu kladen je vzdělávání, ačkoliv v dnešní době nesmíme opomenout zmínit také výchovu, která je často podceňována. U spousty autorů, jako je například u Komenského, Pestalozziho, Deweyho jsou právě ony výchovné aspekty vyzdvihovány.

V následujícím odstavci se budeme věnovat přestupu žáka ze základní na střední školu, což se odehrává ve věku patnácti, resp. šestnácti let, tedy období uprostřed dospívání. Změna školy ale také vývojové změny v období dospívání mohou přinášet řadu obtížných životních situací. Přestup na střední školu znamená pro adolescenta změnu vrstevnické skupiny, seznámení se s novou školou a novými pedagogy, zvyšují se studijní nároky a rozsáhlost probírané látky.

Je také třeba vzít v úvahu vývojové charakteristiky v období adolescence. V kontextu socializace mezi ně patří částečné osamostatnění od rodiny a inklinování spíše k vrstevnické

třídě. Důležitou a nepostradatelnou roli má učitel ve škole, který může pro žáky představovat podporu a zázemí (Mertin a kol., 2013, s. 214-218).

Průcha (2003, s. 12) definuje adolescenci jako věkové období dospívání. U nás se můžeme setkat se čtyřmi přístupy. První je tradiční pedagogicko-psychologické pojetí, které chápe adolescenci jako období mezi pubescencí a nástupem rané dospělosti (14-20 let). Druhé pojetí je anglosaské, které vynechává pubertu a odlišuje ranou adolescenci (10-13 let), střední adolescenci (14-16 let), a pozdní adolescenci (17-20 let). Věkové členění je ale pouze obecné, protože u dívek nastupují změny dříve, tím pádem jsou vyspělejší než chlapci. Třetí přístup je pediatrický a kombinuje přechozí dva přístupy. Pojem adolescenci definuje pouze jako dospívání a pubertu vyhraňuje na hormonální proces fyzického vyspívání a vzrůst postavy. Čtvrté pedagogické a sociologické pojetí popisuje jedince v období adolescence jako mládež.

Čakrt (2010, s. 59) navíc zmiňuje, že žáci, před ukončení povinné školní docházky jsou ještě velmi mladí a nedospělí a jejich psychická energie je zacílena na rozvoj jejich preferované a převládající funkce. Tím se vysvětluje, že žákovy prvotní představy o tom, čím chce v budoucnu být, spíše určí, čím nebude.

Procházka a kol. (2014, s. 107-108) uvádějí, že žáci v období dospívání, tedy ve věku 14-15 let si utvářejí nový rámec v situacích práce a pracovních úkonů. U jedince se formuje osobnost, která tvoří soubor představ, myšlenek a ideálů, schopnost rozhodovat se a uvědomovat si vlastní osobu. V tomto období se žáci dělí na tři skupiny, ve výběru dalšího vzdělávání. Jde o žáky, kteří chtějí jít na odborná učiliště (dělnické profese), střední odborné školy a všeobecné střední školy, které jsou i přípravou na přijímací zkoušky na VŠ.

2.2 Volba vzdělávací dráhy a profesní orientace žáka

Profesní dráha je dle Průchy (2003, s. 222) skutečný průběh vykonávané pracovní činnosti života člověka, nebo posloupnost povolání. Za to profesní orientace znamená vytvářet a rozvíjet profesní cíl, vlastnosti a schopnosti důležité pro proces volby profese a jeho vykonávání. Výchovné poradenství pro žáky základních, středních a speciálních škol zajišťuje kariérní poradenství ve spolupráci s odbornými zařízeními výchovného poradenství, školy, podniky a úřady práce (Průcha, 2003, s. 222).

V následující kapitole si představíme jednu z nejdůležitějších životních úloh, s kterou v dnešní době bojuje téměř každý adolescent. Dítě při přechodu ze základní na střední školu

přemýšlí o vhodné volbě budoucího studia, které již bude směřovat k vlastnímu kariérnímu vývoji. Bohužel je spousta žáků, kteří mají problémy jako nerozhodnost při výběru školy a budoucí profese. Poukázal na to i výzkum od Vendela (1987), kdy až 60 % žáků v posledních ročnících základních a středních škol má problém s volbou pokračujícího studia (Vendel, 2008, s. 18-19).

Pro samotné děti je výběr školy velice obtížný úkol, neboť jak již zmiňovali předchozí autoři, výběr střední školy se uskutečňuje v době fyzického a psychického dospívání, doba, která je typická nízkou úrovní sebehodnocení. Jedná se u žáků o prvotní krok celého jejich profesního vývoje, který bude ovlivňovat zbytek jejich života (Hlad'o, 2014, s. 4).

Zanden (1989, s. 401) zmiňuje, že adolescenti mají výlučně malou představu o tom, jaké mají schopnosti a dovednosti, které by mohli reálně využít, při svém budoucím povolání, tedy se spíše neorientují, jaké požadavky jsou spojeny s konkrétní profesí, jaký je aktuální trh a jak se postupem času mění.

Výběr a správné zvolení vzdělávací a profesní dráhy žáka je dlouhodobý děj, který je ovlivňován celou řadou rozličných okolností. Základní faktory, které na žáka působí, můžeme rozdělit do tří stěžejních skupin:

a) Individuální

Do této kategorie se řadí vlohy, schopnosti, zájmy a vlastnosti žáka. Jsou zde důležité také žákovy zkušenosti a jeho životní priority a hodnoty. Některé jsou vrozené a ostatní žák získá v průběhu života v interakci s okolním prostředím, v němž žije.

b) Sociální

Faktory tvořeny nejbližším okolím jedince, které ho obklopuje v největší míře. Jedná se o rodinu, učitele, přátele a vrstevníky, kteří tvoří určité očekávání vůči žákovi, a ten se snaží zachovat stávající společný vztah.

c) Kulturní

Široké prostředí kulturních vzorců, norem, a hodnot, ve kterém žák žije.

Již od útlého věku, si dítě hraje a seznamuje se s různými typy povolání formou napodobování. Postupem času, si dítě začne více všimnout okolního světa a hry v dětství jsou nahrazeny reálnými zájmy v určitých oblastech života dětí. Dítě pak rozeznává a formuje si sebehodnocení dle toho, v jakých oblastech se mu daří, nebo reaguje na okolní prostředí. Profesní volba je důležitým rozhodnutím, neboť prací se budeme živit většinu

času našeho života, proto je důležité, jakou sociální pozici, společenskou prestiž a životní smysl zvolíme. Výběr povolání může odrážet naše typické rysy a vlastnosti, proto je potřeba, aby především rodiče i škola dokázali žáka ocenit, aby se mohl nadále rozvíjet (Šikulová a kol., 2007, s. 7-11).

Výběr školy je pro některé mnohdy svízelnou situací, podle které se dále odvíjí náš kariérní růst a v poslední řadě povolání, které budeme vykonávat, a mělo by nás naplňovat. Tohle rozhodnutí nám navíc stěžuje nerozhodnost neboli podle některých autorů spíše nedostatečná informovanost, kdy žáci nemají dostatek podkladů pro svou volbu (Vosmik, 2018, s. 65).

3 VÝCHOVNÝ PORADCE

V této kapitole se budeme věnovat osobnosti výchovného poradce ve školském systému.

„Výchovný poradce vyhledává děti, žáky a studenty, jejichž vzdělávání může vyžadovat podpůrná opatření nebo podporu nadání, vytváří strategii vzdělávání pro různé druhy nadání dětí, žáků a studentů, koordinuje jejich vzdělávání a metodicky vede pedagogické pracovníky školy v oblasti podpory nadání a metodicky pomáhá pedagogickým pracovníkům školy v otázkách integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s dětmi, žáky a studenty vyžadujícími podpůrná opatření, nebo s nadanými dětmi, žáky a studenty“ (ČR, 2004).

3.1 Status výchovného poradce ve školském systému

Další velice významnou kapitolou je postavení výchovného poradce v systému školy. Ředitel školy přiděluje některému z učitelů funkci výchovného poradce, která je definována vyhlášenou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Pedagog, který má touhu vykonávat výchovného poradce, musí ale absolvovat další vzdělávání, kvůli rozšíření své kvalifikace, nebo je povinen úspěšně vykonat kurz celoživotního vzdělávání. Jeho funkce se tedy značně liší od tradiční práce pedagogického pracovníka, neboť mu přibývají další povinnosti v souvislosti s výchovným poradcem. Stává se nedílnou součástí, nejen v poradenské oblasti žáků, ale také působí v interakci s ostatními učiteli. Je potřeba, aby ostatní učitelé věděli a uvědomili si, za jakých okolností mohou žáka s danou nesnází poslat za výchovným poradcem a také, v jaké situaci může být výchovný poradce k dispozici učitelům (Čáp a kol., 2009, s. 27).

Výchovný poradce je jeden z pedagogů školy, který má vhodně zařízený vlastní kabinet k výkonu výchovného poradenství. Vzhledem k ostatním pedagogům má výchovný poradce upravený úvazek, kdy jeden den v týdnu je uvolněn od vyučovací povinnosti, nebo alespoň sníženou činností na výuce, jinak řečeno poradensko-konzultační den, určený pouze k poradenským funkcím, tím pádem nesupluje, nedělá dozory. Povinností vedení školy je zabezpečovat výchovnému poradci další studium na rozvíjení svých kompetencí, jedná se o specializované inovační studium, kurzy, semináře a přednášky.

Autor dále uvádí, že výchovným poradcům jsou tradičně v rozvrhu vymezeny dvě hodiny poradenské činnosti. Ředitelé škol si obvykle uvědomují, že tenhle vymezený čas je poměrně nedostatečný, proto pokud je možnost a může si to škola dovolit, zaměstnávají výchovného

poradce jako ojedinelého pracovníka v poradenských službách, avšak takové případy jsou spíše ojedinelé (Čáp a kol., 2009, s. 65).

3.2 Odborné, osobnostní a kvalifikační předpoklady výchovného poradce

Následující kapitola bude obsahovat předpoklady výchovného poradce, nezbytné k výkonu jeho pracovní náplně mimo svou pedagogickou profesi, pomocí definic jednotlivých autorů.

Důležitým právním předpisem je zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, kde jsou stanoveny předpoklady pro výkon výchovného poradenství. Mezi všeobecné předpoklady ve funkci pedagogického pracovníka patří naprostá způsobilost k právním úkonům, odborné kompetence pro vykonávanou pedagogickou činnost, prokázání českého jazyka, zdravotní způsobilost a bezúhonnost (Čáp a kol., 2009, s. 2).

Podle Sejčové (in Ehlová, 2016, s.83) se ženy i muži totožně uplatňují v poradenské oblasti, i když právě ve školství je převaha žen poradkyň, což je předpokládáno již podle dřívější feminizaci českého školství. Poradce by tedy měl mít spíše ženské vlastnosti, jako je silná schopnost vyjadřovat emoce, citlivost a empatie. Nesmí se ale opomenout i některé mužské vlastnosti, kdy muži jsou více realisti a jejich objektivnost, analyzující postoj a rozhodnost dopomáhají k celistvosti osobnosti poradce.

Nejprve se v této kapitole zaměříme na předpoklady výchovného poradce podle Ehlové (2016, s. 83-88), která řadí osobnost výchovného poradce a jeho předpoklady do jednotlivých sekcí. První uvádí obecné předpoklady poradce, kam řadíme inteligenci, důvěryhodnost, diskrétnost, komunikační dovednost, porozumění, vzhled pracovníka, aktivní naslouchání a empatie.

Dalším předpokladem je podle autorky pedagogická způsobilost výchovného poradce, která je podmíněna vědomostmi výchovného poradenství, pedagogiky a psychologie, dále je zapotřebí pedagogických schopností, zkušeností a pedagogického myšlení. Nutností k úspěšnému vykonávání pedagogické činnosti je potřeba všech výše uvedených činitelů (Ehlová, 2016, s. 85).

Ve výkonu práce výchovného poradce můžeme vytyčit způsobilosti podle Kyriacou (2004, s. 23):

- plánovací schopnost – naplánování si práce v rámci výchovného poradenství,
- schopnost realizovat práci výchovného poradce – spolupráce a aktivní zapojení pedagogických pracovníků v kolektivu a zvládnutí pracovního obsahu výchovného poradce,
- vůdčí kompetence – schopnost podnítit žáky i pedagogy ve vztahu k práci výchovného poradce,
- příznivé klima – udržení dobré atmosféry ve školním i mimoškolním prostředí;
- schopnost diagnostiky – hodnocení a kontrola pedagogů, kteří ve své práci vycházejí z doporučení výchovného poradce,
- autodiagnostika – sebehodnocení s cílem neustálého zlepšování v pedagogické práci.

Všechny tyto způsobilosti musí držet ruku v ruce a nelze je vykonávat jednotlivě, je potřeba komplexnost a propojenost všech více uvedených kompetencí, zájem o sebevzdělávání, a především zájem výchovného poradce.

Následující poradenské dovednosti jsou důležité ve vztahu žáka k výchovnému poradci a také žáka a třídního učitele, protože ten je většinou první, na koho se žák obrátí, pokud není vše v naprostém pořádku. Mezi základní a podstatné poradenské dovednosti se řadí nejen aktivní naslouchání ale také rozpoznávání neverbálních podnětů žáka, dokázat klást vhodné otázky, schopnost poradit žákovi se stanovením cílů, pomoci žákovy vykonat patřičné kroky k řešení jeho problému a schopnost reflexe (Ehlová, 2016, s. 86).

Šefránková (2007, s. 24) dělí předpoklady výchovného poradce na základní, speciální, kam zahrnuje poradenství v osobním vývoji žáka, poradenství ve vzdělávacím vývoji žáka, poradenství v kariérním vývoji žáka a poradenství pro učitele. Dále definuje osobnostní předpoklady (vlastnosti, schopnosti) a jako poslední uvádí kvalifikační předpoklady výchovného poradce a metodiku výchovného poradenství.

Prvně se budeme zabývat **základními odbornými vědomostmi**, které musí splňovat výchovný poradce. Pro výkon výchovného poradenství je potřeba ovládat zákonitosti psychického a fyzického vývoje žáků, poznávání vývojových úloh a potřeb žáka, podle jejich vývojového stádia a věku. Je podporovatelem realizace programu duševního zdraví, který preventivně působí proti sociálně patologickým jevům vyskytujícím se ve školním prostředí. Výchovný poradce využívá techniky individuálního i skupinového poradenství, přičemž využívá pedagogickou diagnostiku a používá školský prospěch ve svém poradenském procesu. Mezi silné stránky by měla patřit komunikační dovednost

a výbava, kterou v poradenské roli nelze opomenout, dále sociální zručnost při snadnější komunikaci ve spolupráci s ostatními pedagogy, rodiči a s jinými poradenskými organizacemi. Je schopen neustále reagovat na změny a potřeby trhu, na dynamický vývoj jednotlivého žáka v sociálním a ekonomickém směru. Chápe také význam celoživotního vzdělávání, a tím se lehčeji přizpůsobuje inovacím a principům výchovné praxe, které zvládá účinně aplikovat ve své pracovní náplni. Musí znát právní předpisy, které upravují organizaci a řízení systému výchovného poradenství, dokázat účelně využívat a orientovat se v různých informačních zdrojích, a především zvládat práci na IKT. Je v kontaktu s jinými specializovanými poradenskými institucemi či asistenty, aby mohl žáky se svým problémem nasměřovat správnou cestou k vyřešení jejich záležitosti, pokud to není v pravomoci výchovného poradce. Je organizátorem besed, přednášek pro žáky, co se týče hromadného poradenství.

Další jsou speciální kompetence **poradenství v osobnostním vývoji žáka**, které zohledňují sociální vazby mezi žáky, učiteli a rodiči. Výchovný poradce rozvíjí prosociální chování žáka, poskytuje poradenskou pomoc při hledání smyslu života. Rozvíjí sebehodnocení žáků, přispívá ke zdravému sebevědomí žáků, spolupracuje se školním psychologem, jako prevence patologických vlivů diagnostikuje a zvládá agresi žáků.

Poradenství ve vzdělávacím vývoji žáka. Výchovný poradce zefektivňuje proces učení, pomáhá řešit studijní problémy žáků, optimalizuje a upravuje vzdělávací vývoj žáků nadprůměrných a talentovaných, pracuje s žáky se zdravotním postižením a pomáhá jim při odstraňování trémy.

Poradenství v kariérním vývoji žáka. Výchovný poradce poskytuje poradenskou pomoc při kariérním rozhodování a plánování, spolupracuje se školním pedagogem a s PPP, kvůli poskytnutí rady ohledně výběru pokračujícího studia. Spolupracuje s úřadem práce, zprostředkovává informace a možnosti o středních školách, o požadavcích na trhu práce včetně možnosti uplatnění v pracovním směru. Výchovný poradce ovládá pracovní právo a je žákům poradcem s případným chováním, při vstupu do zaměstnání.

Poradenství pro učitele. Zaměřuje se na prevenci vzniku syndromu vyhoření pedagogů. Výchovný poradce poskytuje pomoc učitelům při zefektivnění výuky a výchovy žáků pomocí poradenství.

V následující části kompetencí a předpokladů se autorky Ehlová (2016) a Šefránková (2007) shodují. Šefránková (2007, s. 26) dále uvádí **osobnostní kompetence**, kam je řazena

schopnost účinné komunikace s dětmi a mládeží, schopnost spolupráce, důležitým pojmem je zde uchování profesionálního tajemství, schopnost se ovládat, správná vyjadřovací schopnost, potřeba mít hodně zdrojů a informací, neustálé vzdělávání a schopnost motivovat žáky.

Jako poslední předpoklad Šefránková (2007, s. 27) uvádí **kvalifikační předpoklady**. Nezbytností k výkonu výchovného poradce je vysokoškolské vzdělání v pedagogických oborech. Dále následuje dvouleté studium pro výchovné poradce v rozsahu minimálně 200 hodin, které zajišťuje organizace ministerstva školství zákona č. 596/2003 Z. z., například metodicko-pedagogická centra.

3.3 Činnost a funkce výchovného poradce

Ehlová (2016, s. 107) definuje činnost výchovného poradce vykonávanou v rozmezí 1-5 vyučovacích hodin za týden, mimo svou pedagogickou činnost. Vykonávané činnosti výchovného poradce jsou ovlivněny zejména přítomností školního psychologa a speciálního pedagoga na škole. Pokud ani jeden z odborných pracovníků nebudou ve škole pracovat, výchovnému poradci náleží vykonávat všechny uváděné činnosti. Nejčastěji uváděné rozdělení činností výchovného poradce je na poradenskou, konzultační a koordinační činnost. Stejné rozdělení definuje také Horváthová (in Ehlová, 2016, s. 107).

Další činnosti výchovného poradce můžeme rozdělit podle druhu poskytovaných služeb (informační, edukační, konzultační), dle realizace (skupinové, individuální), nutnosti problému (prevence, intervence), okruhu problému (kariéra, problémové chování), spolupráce s ostatními institucemi (Ehlová, 2016, s. 107-108).

Dále představíme standardní činnosti výchovného poradce dle vyhlášky 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Dělí se na poradenské a metodické a informační činnosti.

Poradenské činnosti zahrnují:

1. Kariérové poradenství
 - kariérové poradenství v koordinaci s diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými na volbu další vzdělávací cesty žáka,
 - testování k výběru povolání, administrace, interpretace dotazníků k analýze preferencí v oblasti výběru povolání žáků,
 - individuální poradenství v oblasti šetření k volbě povolání,

- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a poskytováno poradenství také zákonným zástupcům,
 - skupinové návštěvy v poradenských institucích, jako je Úřad práce České republiky a poskytování informací o využití informačních služeb žákům i zákonným zástupcům,
 - služby kariérového poradenství cizincům.
2. Pomoc žákům, kteří vyžadují zvláštní pozornost podle plánu pedagogické podpory pro žáky s potřebou podpůrného opatření v 1. stupni. Dále zprostředkování diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb, mimořádného nadání a intervenčních činností ve spolupráci se školskými poradenskými zařízeními, připravuje podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole a poskytování také kariérového poradenství zejména pro žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona.

Metodické a informační činnosti:

1. Pomoc pro školní pedagogy:
 - oblast kariéry,
 - vyhodnocování plánu pedagogické podpory,
 - tvorba individuálních vzdělávacích plánů,
 - práce s mimořádně nadanými žáky.

2. Umožnění nových metod diagnostiky a intervence pedagogům školy. Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v kariéřním poradenství, práci s nadanými, i s tvorbou individuálních vzdělávacích plánů. Poskytování informací o činnosti školy, o zaměření poradenských zařízení v regionu žákům i jejich zákonným zástupcům. Především ochrana osobních údajů žáků. Vedení záznamů k doložení rozsahu a obsahu činností výchovného poradce (vyhláška č. 72/2005 Sb.).

3.4 Spolupracující poradenská zařízení

Zákon č. 561/2004 Sb. definuje poradenskou školskou činnost, která poskytuje funkci informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou. Umožňují odborné pedagogické i pedagogicko-psychologické služby, radí žákům a pomáhají s výběrem a zaměřením studia, a poskytují výchovnou péči jako prevenci.

Možné zařízení ve spolupráci se školou jsou:

- pedagogicko-psychologické poradny,
- speciálně pedagogická centra,
- střediska výchovné péče,
- orgány sociálně právní ochrany dětí,
- policie,
- lékař, psycholog, terapeut,
- neziskové organizace (Knotová a kol., 2014, s. 17-18).

Pedagogicko-psychologická poradna

Zařízení, které mají 50 letou tradici a jsou zakotveny v českém školském systému. Kapacity PPP se neustále rozšiřují, ale i tak je bohužel čekací lhůta v této poradenské službě mnohdy delší než 3 měsíce. Taková doba je naprosto nepřijatelná především u problémů mladších dětí, a je děsivý pohled do budoucna, když množství problémů žáků neustále narůstá (Čáp a kol., 2009, s. 55-57).

Pedagogicko-psychologické poradny jsou školní poradenské zařízení, které poskytují služby žákům, rodičům a školským zařízením. Klientem pedagogicko-psychologické poradny může být dítě ve věku od 3 let do ukončení středního i vyššího odborného vzdělávání. Navštívení PPP je bezplatné, jedná se o formu individuálního či skupinového poradenství. Zaměstnanec PPP obvykle navštěvuje školní zařízení zejména z důvodu metodické schůzky s výchovným poradcem, s pedagogy a popřípadě i se speciálním pedagogem. Návštěvy, které se týkají integrace žáků, jsou podle vyhlášky MŠMT povinné.

Také na vzdělávací cestu žáka má vliv pedagogicko-psychologická poradna, která aktivně ovlivňuje proces přijímání a upevňování znalostí, postojů a hodnotové orientace. PPP jsou nápomocny také pedagogům při výchově a vzdělávání dětí a mládeže, jejichž psychický a sociální vývoj, výchova, vzdělání a profesní orientace potřebují zvláštní pozornost. Spolupracují s institucemi, organizacemi a orgány státní správy na daném území při prevenci rizikového chování a drogových návyků. Některé pedagogicko-psychologické poradny poskytují volnočasové aktivity a programy pro třídy, kde se vyskytly nepřátelské vztahy, či dokonce šikana.

Pedagogicko-psychologickou poradnu může kontaktovat buď rodič dítěte, které se ocitlo v situaci, kterou je nutno řešit s danou institucí nebo i školou po dohodě s rodičem. V dnešní

době všechny zprávy z pedagogicko-psychologické poradny obdrží do rukou rodiče nebo zákonní zástupci a záleží na nich, pokud zprávu předají i do školy. Škola ani výchovný poradce nemají žádnou pravomoc vynucovat si zprávu z pedagogicko-psychologické poradny, neboť škola není klientem poradny, ale spolupracující organizací. Jejich kooperaci zajišťuje zákon o ochraně osobních údajů (Mertin a kol., 2013, s. 298-299).

Speciálně pedagogická centra

Poskytují speciálně pedagogickou, psychologickou a další péči klientům se zdravotním postižením. Dále pracují na úspěšné integraci znevýhodněných žáků mezi ostatní. Služba je poskytována dětem ve věku od 3 do 19 let. Speciálně pedagogická centra s žáky pracují na bázi konzultační, pedagogické a psychologické pomoci, a poskytují jim také poradenství při výběru povolání (Čáp a kol., 2009, s. 197).

Střediska výchovné péče

Jedná se o školská zařízení, která se soustřeďují na prevenci vzniku výchovných problémů, případně jejich řešení. Střediska výchovné péče poskytují služby dětem, žákům, studentům, ale i rodinám a školám. Klientem může být člověk od svých 3 až do 26 let. Služby střediska výchovné péče nemůžou využít klienti s předběžným opatřením, nebo nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou (Čáp a kol., 2009, s. 194).

Klienti, co navštěvují střediska výchovné péče, se nejčastěji dopouštějí drobné kriminality, záškoláctví, jsou výbušní, a často utíkají z domova. Pravdou je, že tyto projevy chování zastřešuje spíše metodik prevence, není ale vyloučeno, že bude se středisky komunikovat výchovný poradce (Ehlová, 2016, s. 69).

Střediska výchovné péče se dělí na ambulantní, internátní a v ojedinělých případech na stacionární. Ambulantní oddělení je jednorázová pomoc. Jde o bezplatnou poradenskou činnost, která se využívá na základě žádosti rodičů nebo zákonných zástupců. Služba nabízí porady pedagogickým pracovníkům a školním psychologům. Internátní oddělení je určeno pro žáky ve věku 6 až 18 let s poruchami chování, problémy při komunikaci s okolím či malý trestný čin, těm potom nabízí osmitýdenní výchovný pobyt. Stacionární je velmi podobné internátnímu, kdy žák ale výchovné středisko pouze navštěvuje a večer odchází zpět domů. Vyučování je prováděno v kmenové škole, nejlépe přímo ve středisku (Čáp a kol., 2009, s. 194-196).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

V praktické části bakalářské práce bude následovat výzkum zaměřený na zjištění působení výchovného poradce v kariérním poradenství žáků ZŠ. Výzkumem chceme především vyzdvihnout důležitost kariérního rozvoje žáka, již během studia základní školy, neboť povolání a budoucí vykonávaná práce bude mít vliv na zbytek jeho života.

4.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem teoretické i praktické části bakalářské práce bylo stanovení vlivu výchovného poradce v kariérním poradenství žáků, vysvětlení role výchovného poradce na základní škole vzhledem ke vzdělávání, motivaci a spokojenosti žáků se zacílením na volbu další vzdělávací cesty. Výzkumný problém jsme vymezili po nastudování odborné literatury. Podobný výzkum k našemu tématu byl již proveden v roce 2014 v dizertační práci paní PaedDr. Mgr. Libuše Ďurišové na Masarykově univerzitě v Brně. Paní PaedDr. Mgr. Libuše Ďurišová svým výzkumem zjistila, že došlo ke zlepšení, oproti výsledkům celostátního šetření z roku 2002/2003 (Výzkum, 2003) v oblasti zprostředkování informací, komunikačních technologií. Dnes již veškerí výchovní poradci mají ve školním pracovním prostředí přístup na internet. Ke zlepšení dostupnosti došlo dle autorky dizertační práce taky v kariérovém poradenství. Za slabou oblast ovšem považuje neustálou přetíženost poradců, která je spojena s pedagogickou povinností a plněním ostatních úloh a nutné dokumentace vyplývající z povinnosti výchovného poradenství a pedagogické činnosti. Ve svém výzkumu navíc zjistila, že pro žáky při rozhodování o dalším studia hrají největší roli rodiče, potom kamarádi a vrstevníci a na posledním místě učitelé.

My ve výzkumu zkoumáme především vliv výchovného poradce na profesní orientaci žáků, a to by z hlediska výchovných poradců na základních školách nemělo být opomíjeno. Měl by se klást větší důraz na důležitost volby dalšího vzdělávání žáka, vzhledem k jeho schopnostem, dovednostem, ale i vědomostem, které jsou vyjádřeny také školním prospěchem. Dalším výrazným faktorem je působení sociálních okolností na jedince žáka, vliv rodinného zázemí, styly výchovy ale zvláště interpersonální vztahy ve vrstevnickém kolektivu.

Teoretický rámec pro zjištění vlivu výchovného poradce v dalším vzdělávání a směru budoucího uplatnění žáka, tvoří vymezení a popis kariérového poradenství, jeho funkce, úkoly a cíle, teorie věnující se volbě povolání, a včasné specifika adolescence. Působení

výchovného poradce a utváření žákovy představy o dalším vzdělávání a jeho budoucí profese se koná za vlivu spousty faktorů, kdy jedním z nich by měl být vliv školy.

Hlavním důvodem tohoto výběru je důležitost tématu v pojetí nevyhnutelného a mnohdy významného rozhodnutí, které musejí vykonat žáci na přelomu základní a střední školy. Většina žáků, se dle našeho názoru rozhoduje podle aktuálních pocitů, kolegiálních vztahů a mnohdy i v zájmu rodičů, kdežto v dnešním světě je potřeba se v první řadě zajímat o situaci na trhu práce a žakových zájmech, schopnostech a vědomostech.

Výzkumné otázky

Výzkumné otázky vychází z výzkumných cílů a zní následovně: **Hlavní výzkumnou otázku** jsme stanovili jako:

- Do jaké míry výchovný poradce ovlivňuje profesní orientaci žáků a volbu další vzdělávací cesty?

Díličními otázkami jsou:

- Jak žáci vnímají výchovného poradce na ZŠ a jak charakterizují jeho pracovní náplň?
- Jak výchovný poradce usnadnil přechod žáků ze základní na střední školu včetně poskytování informací o středních školách a aktuálním trhu práce?
- Jak výchovný poradce motivoval a inspiroval žáky ke studiu a na jejich další vzdělávací cestě?
- Jak výchovný poradce pomohl žákům s výběrem jejich možné budoucí profese?

4.2 Výzkumné cíle

V rámci výzkumu v praktické části bakalářské práce byly stanoveny deskriptivní cíle. Znění stanovených cílů zní následovně:

- **Hlavním cílem** je zjistit, do jaké míry výchovný poradce ovlivňuje profesní orientaci žáků a volbu dalšího vzdělávání.

Díličními cíli jsou:

- Zjistit, jak žáci vnímají roli výchovného poradce na ZŠ.
- Zjistit, jak výchovný poradce usnadnil žákům přechod ze základní na střední školu.

- Zjistit, jak výchovný poradce inspiroval a motivoval žáky ke studiu a k jejich dalšímu profesnímu růstu.
- Zjistit, jak výchovný poradce pomohl žákům s výběrem možné budoucí profese.

4.3 Metoda sběru dat

Pro náš výzkum byl zvolen kvantitativní přístup s metodou anonymního dotazníkového šetření, který je hojně využíván k získávání dat v pedagogickém výzkumu. Tato metoda umožňuje přímočarý sběr dat, snadné zobecnění výsledků na populaci a možnost oslovit velký počet respondentů (Chrásková, 2007, s. 164). V našem výzkumu se jednalo o žáky základních škol, u kterých bylo potřeba vyzkoumat působení výchovného poradce v jejich kariérní sféře. Dotazníky byly ale rozdány na středních školách pro snadnější sběr dat pro výzkum. Sesbíraná data jsou přesná a jsou především zobecnitelná na populaci a relativně nezávislé na výzkumníkovi (Gavora, 2000, s. 99). Při předávání dotazníků školám jsme kladli důraz na pečlivé vyplnění všech položek. Otevřená otázka, i přesto činila žákům poměrně velké problémy, které si mnohdy vysvětlujeme neznalostí základních informací náplni práce výchovného poradce ve školském poradenském systému. Dotazník obsahuje celkem 25 položek, rozdělených na otevřené, uzavřené a polouzavřené položky. V součtu 6 položek bylo uzavřených, které nejsou nikterak náročné pro vyplnění, protože hned v úvodu nalezneme uzavřené otázky zjišťující demografické fakta a údaje, 3 položky byly polouzavřené, u nichž měli žáci možnost zvolit „jiné“ a napsat vlastní odpověď, 3 položky byly otevřené, kdy se žáci měli možnost vyjádřit, podle svých potřeb a posledních 13 výroků bylo zvoleno podle škály Likertova typu, které by měly sloužit k zjištění konkrétní míry u námi zvolených kategorií pro praktickou část výzkumu. Celý dotazník byl tedy rozdělen do 4 kategorií, kterým se budeme níže podrobně věnovat.

4.4 Výzkumný soubor

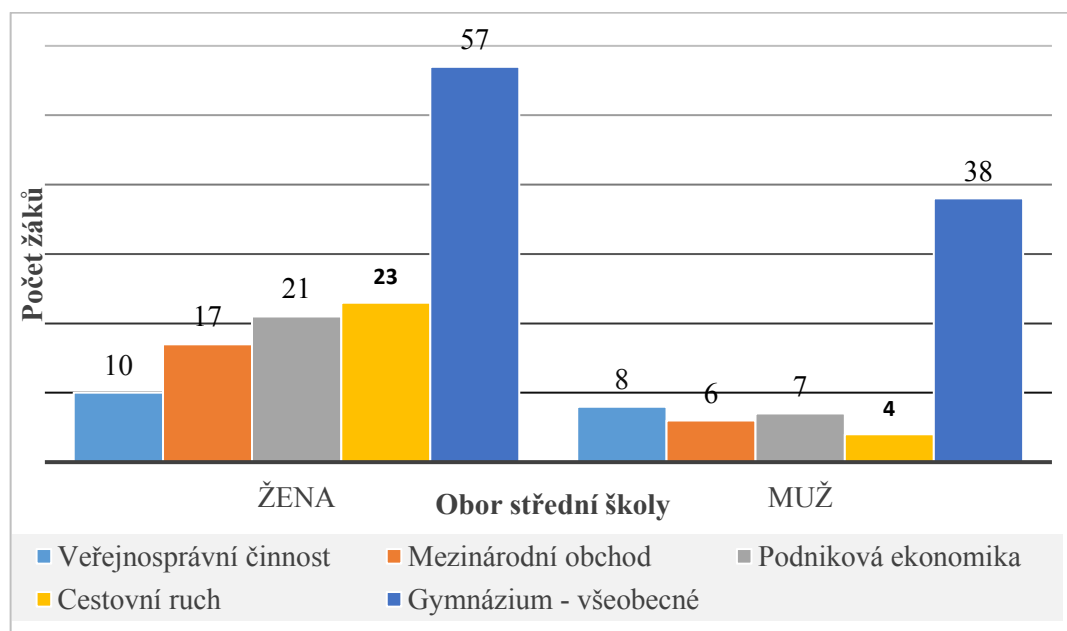
Výzkumným souborem byli studenti prvního a druhého ročníku střední školy. Kritérium pro výběr výzkumného vzorku bylo, že studenti musejí navštěvovat první nebo druhý ročník střední školy z toho důvodu, že tihle studenti by si mohli více pamatovat své rozhodování při přechodu ze základní na střední školu. Pro výběr respondentů byl zvolen dostupný výběr. Osloveny byly dvě střední školy Zlínského kraje, které nám poskytly spolupráci pro vyplnění dotazníků. Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborná škola ekonomické ve Zlíně (SŠ A) a Gymnázium J. A Komenského a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky

v Uherském Brodě (SŠ B). Na základě komunikace se školami byly dotazníky poskytnuty ředitelům, ti následně předali dotazníky samotným žákům. Celkem bylo rozdáno 200 dotazníků, navrátilo se 194, kvůli neúplnosti odpovědí byly vyřazeny 3 dotazníky. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 194 respondentů, z toho 63 (33 %) chlapců a 128 (67 %) dívek. Ze střední školy A se zúčastnilo celkem 96 žáků (50,3 %), ze ZŠ B se jich zúčastnilo 95 (49,7 %). V tabulce 1 je uvedeno rozdělení žáků dle jejich pohlaví a školy.

	SŠ A	SŠ B
ŽENA	71 (74 %)	57 (60 %)
MUŽ	25 (26 %)	38 (40 %)
CELKEM	96 (100 %)	95 (100 %)

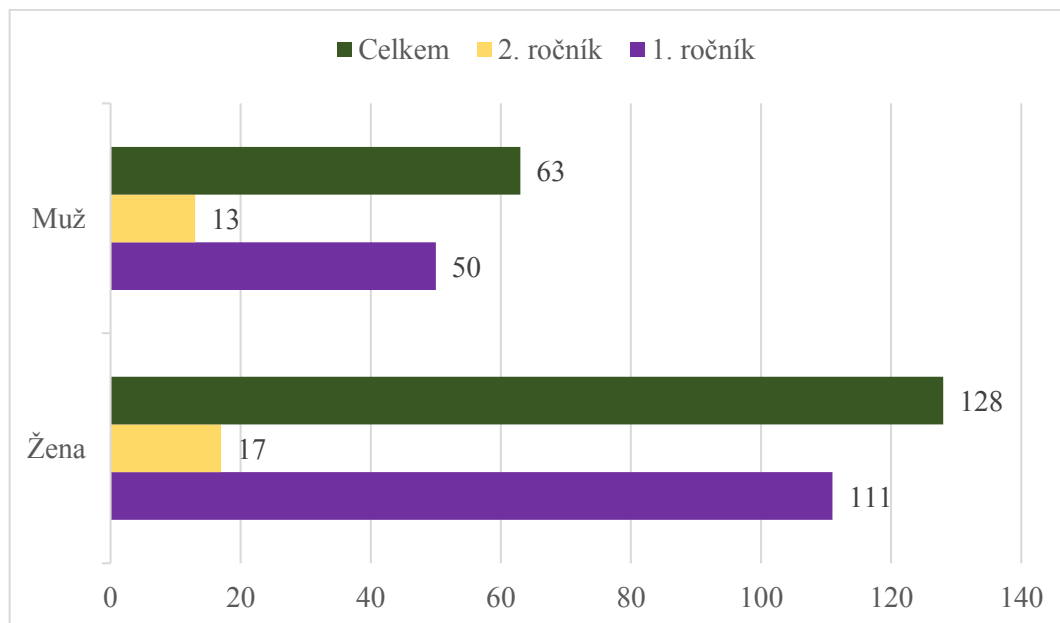
Tabulka č. 1 Pohlaví žáků dle škol

Z tabulky můžeme vyčíst bezmála stejný počet respondentů z dílčích škol, s dvojnásobně větším počtem žen, studujících Obchodní akademii T. Bati ve Zlíně. Žáci se nám dále lišili podle různých oborů, které navštěvují SŠ A.

Graf č. 1 Pohlaví a obor střední školy

Graf č. 2 nám umožňuje přehledněji nahlédnout na počet žáků z hlediska jednotlivých ročníků, jak můžeme níže vidět, zvolili jsme si záměrně 1. a 2. ročník středních škol, kvůli dobré pamatovatelnosti žáků.

Graf č. 2 Žáci dle ročníků

Zde můžeme vidět jednoznačnou převahu dívek, což je způsobeno výběrem střední školy Obchodní akademie Tomáše Bati. Podle výše znázorněného grafu č. 1 je jasné rozložení dívek a chlapců, kdy na Gymnáziu v Uherském Brodě se počet žáků a žákyň neliší takovou měrou, jak stávající nepoměr dívek a chlapců na OATB, kdy obchodní akademii si volí převážně dívky.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této kapitole praktické části jsou vyhodnocovány výsledky shromážděných dotazníků ze dvou středních škol Zlínského kraje. Jednalo se o OATB a Gymnázium v Uherském Brodě. Kapitola s výsledky výzkumu jsme dále rozdělili do 4 kategorií, které záměrně korespondují s výzkumnými cíli i otázkami. Námi zvolené kategorie níže blíže specifikujeme a uvedeme položky v dotazníku, které s nimi souvisí. První kategorie bude zaměřena na znalost žáků osobnosti výchovného poradce a jeho činnost, druhá kategorie se věnuje usnadnění přechodu žáků ze základní na střední školu. Třetí kategorie nese název výchovný poradce a kariérní růst, kde nás zajímá, jaký vliv v motivaci ke studiu hraje výchovný poradce na škole, a poslední kategorie se představuje testování k výběru vhodné profese.

Veškeré odpovědi a tvrzení byly zpracovány za pomoci programu Microsoft Excel. K lepší orientovanosti a srozumitelnosti ve vyzkoumaných odpovědích a jejich souvislostech nám poslouží grafy a tabulky.

5.1 Osobnost výchovného poradce

Osobnost výchovného poradce byla zkoumaná, pomocí výše zmiňovaného dotazníku, abychom se dozvěděli, zda žáci dokáží popsat roli výchovného poradce, jeho pracovní náplň na ZŠ, a jak časté jsou schůzky výchovného poradce s žáky.

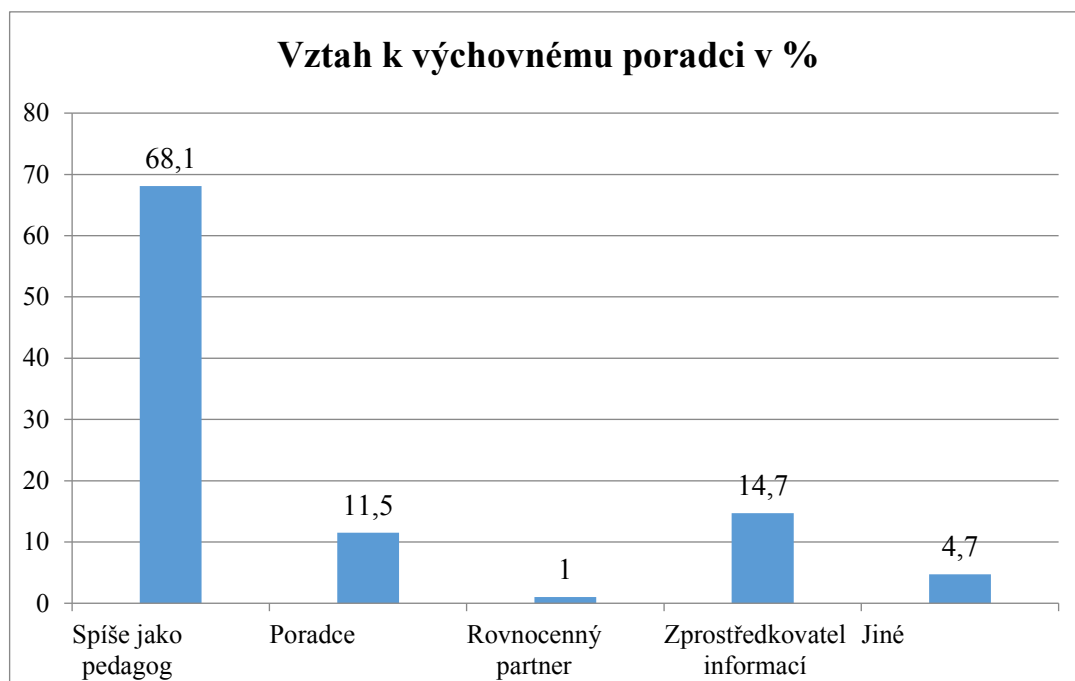
Do této kategorie jsme zařadily položky č. 5, 6, 7, 8, 10, 11. První položku budeme popisovat v tabulce pod textem. Z celkového počtu 191 žáků, na tvrzení, *zda ví, kdo je výchovný poradce a jaká je jeho náplň na základní škole* (položka č. 5), žáci uvedli různé odpovědi, které jsme seřadili do 8 samostatných skupin, které se nejčastěji opakovaly. Žáci, kteří se řadí do skupiny odpovědí ostatní, odpovídali následovně. Jedna z možných odpovědí byla, že nevědí a nemají zdání, jaká je pracovní náplň výchovného poradce ve školním prostředí, uvedeno 6 žáky (3,1 %), 3 žáci (1,6 %) odpověděli, že se nikdy s výchovným poradcem neseťkali, 2 žáci (1 %) uvedli, že výchovný poradce je pedagog, který vykonává poradenské služby. V téhle skupině se dále objevily dvě odpovědi, které se podstatně lišily od odpovědí ostatních žáků, což bychom rádi zmínili. První z nich zní tak, že výchovný poradce je osoba někým respektovaná, někomu je úplně jedno, šikana ve třídě nebyla nikdy vyřešena, vyřešila se spíše časem sama. Druhou odpovědí je, že výchovný poradce řeší spory a subjektivní pocity žáků, pomáhá při problémech s chováním a šikanou. Následující

3 skupiny se poměrně shodují, buď si žáci myslí, že výchovný poradce na základní škole řeší pouze problémy, takhle odpovědělo 59 žáků (30,9 %), nebo že je pomocníkem při výběru střední školy a při vyplňování přihlášek, takhle odpovědělo 52 žáků (27,2 %) a dalších 67 žáků (35 %) uvedlo, že výchovný poradce nejen, že řeší problémy, ale také pomáhá žákům s výběrem střední školy.

Kdo je výchovný poradce a jeho náplň na ZŠ? (položka č. 5)	Počet respondentů
Ostatní.	13
Pomocník s výběrem střední školy a vyplňováním přihlášek.	52
Řešitel problémů.	59
Výchovný poradce pomáhá s výběrem střední školy a řeší problémy ve třídě i osobní problémy žáka.	67

Tabulka č. 2 Role výchovného poradce

Na další otázku, *při jaké příležitosti jsi se setkal/a s výchovným poradcem* (položka č. 6), měli žáci na výběr 5 možností a mohli zakroužkovat více odpovědí. První možnost, si zvolilo 8 (4,2 %) žáků, tedy že se setkali s výchovným poradcem na ZŠ při jednání rodičů, druhá možnost, že se žáci s výchovným poradcem setkali při získávání informací o volbě povolání, si vybralo 149 (78 %) žáků, že se žáci setkali s výchovným poradcem při řešení problému ve třídě si zvolilo 38 (41,8 %) žáků, 11 (5,8 %) žáků se setkalo s výchovným poradcem při řešení nějakého osobního problému a dalších 31 (16,2 %) žáků uvedlo jinou odpověď, ve které se nejčastěji opakovalo, že se buď s výchovným poradcem na ZŠ nesetkali nebo, že výchovný poradce byl zároveň jejich vyučující. Na otázku, *jak bys charakterizoval svůj vztah k výchovnému poradcovi na ZŠ* (položka č. 7), žáci odpovídali následovně, 130 (68 %) žáků vnímá výchovného poradce spíše jako pedagoga, 22 (11,5 %) žákům je poradcem, 2 (1 %) žáci si vybrali možnost, že výchovného poradce vnímají jako rovnocenného partnera, 28 (14,7 %) žáků vnímá výchovného poradce jako zprostředkovatele informací a zbylých 9 (4,7 %) žáků zvolilo možnost „jiné“ a svůj vztah k výchovnému poradcovi by nijak necharakterizovali.

Graf č. 3 Vztah žáků k výchovnému poradci

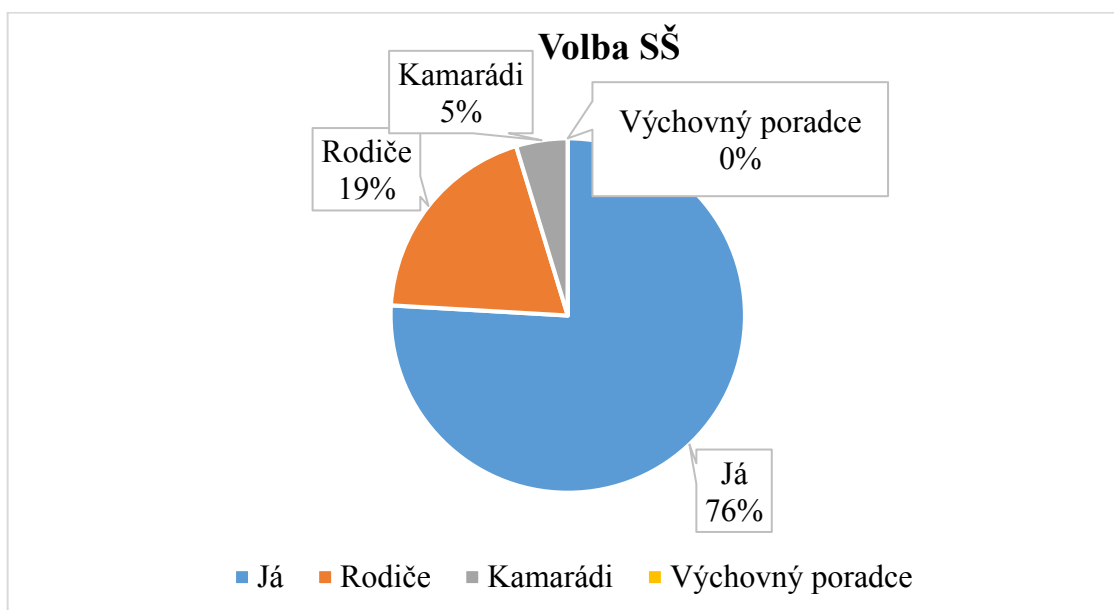
Na další otázku, *jak často se s tebou (vaší třídou) setkával výchovný poradce ohledně vašeho dalšího vzdělávání na druhém stupni ZŠ* (položka č. 8), 63 (33 %) žáků tvrdí, že se s nimi výchovný poradce setkával pravidelně, 5 (2,6 %) žáků se vyjádřilo, že se s výchovným poradcem setkávají přibližně jednou za půl roku, 35 (18,3 %) jich říká, že se setkávali nepravidelně, ale přišlo jim to dostačující, 65 (35,6 %) si nepamatují, jak často se s výchovným poradcem setkávali, ale přišlo jim to dostačující a ostatních 23 (12 %) žáků si také nepamatuje, jak často, ale setkávání jim nepřišlo dostačující. Na otázku, *jestli žák/yně navštívil/a výchovného poradce mimo školní vyučování na ZŠ* (položka č. 10), se 21 (11 %) žáků vyjádřilo, že se s výchovným setkali z vlastního zájmu i mimo vyučování a ostatních 170 (89 %) žáků uvedlo, že výchovného poradce mimo školní vyučování nenavštívili a nevyhledávali. Další položka v dotazníku se týkala 21 (11 %) žáků, abychom zjistili, za jakým účelem navštívili výchovného poradce. Mimo vyučovací hodiny se 17 (8,9 %) žáků stavilo za výchovným poradcem, ohledně informací o středních školách, testu studijních předpokladů, výběru vhodné SŠ a kvůli pomoci s vyplňováním přihlášek, 4 (2,1 %) žáci přišli s radou ohledně osobních problémů (rozvod rodičů, budoucnost).

5.2 Pomoc s přechodem ze ZŠ na SŠ

Kategorie věnovaná pomoci žákům při přechodu ze základní na střední školu byla zkoumána podle již výše zmiňovaného dotazníku, a to pomocí otázek a tvrzení, kdy se s nimi měli

žáci ztotožnit na škále od 1 do 5 s tím, že 1 znamená minimální souhlas, 5 znamená maximální souhlas.

Do této kategorie jsme zahrnuli položky č. 12, 13, 14, 17, 18, 19 viz dotazník. Na první otázku, *kdo tě nejvíce ovlivnil při výběru tvé střední školy* (položka č. 12), 145 (75,9 %) žáků si zvolilo možnost, že největší vliv při rozhodování, měli oni sami, 37 (19,4 %) žáků uvedlo, že je při výběru nejvíce ovlivnili rodiče, 9 (4,7 %) žáků uvedlo, že je nejvíce ovlivnili kamarádi a ani jeden žák si nezvolil možnost, že je nejvíce při výběru své střední školy ovlivnil výchovný poradce.

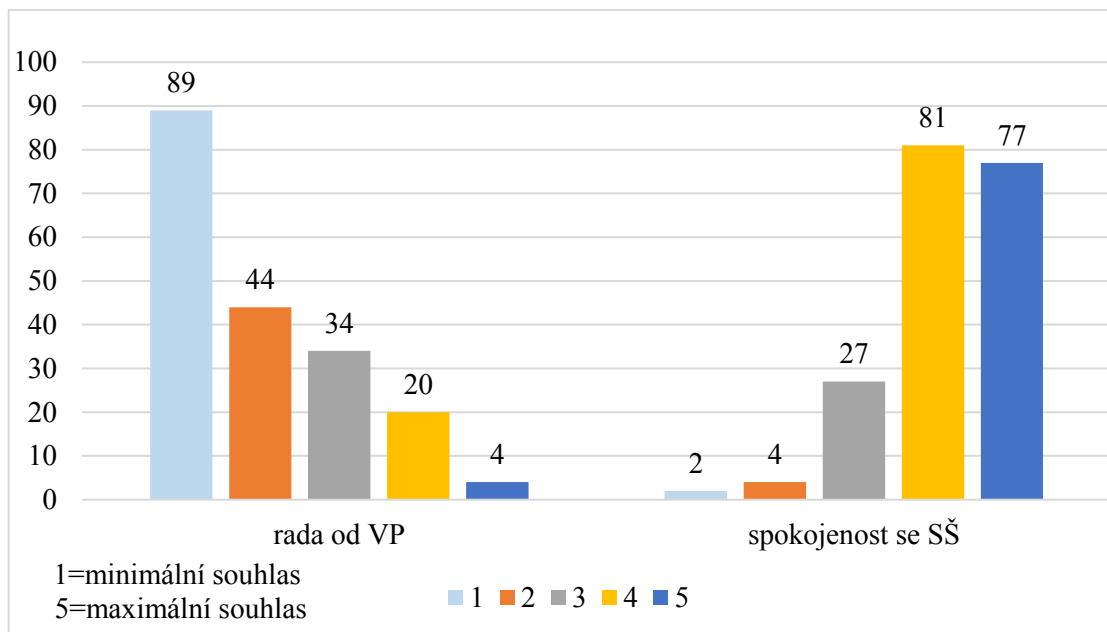

Graf č. 4 Výběr střední školy

S tvrzením, *zda byl žák informován od výchovného poradce o středních školách* (položka č. 13), se nejvíce ztotožnilo (hodnoty 4,5) 124 žáků (65 %), zatímco nejméně se ztotožnilo (hodnoty 1,2) 29 žáků (15 %) a zbylých 38 žáků (20 %) se vyjádřili hodnotou 3. Odpověď se dá vyjádřit průměrnou hodnotou 3,8. Na tvrzení, *jestli žákům výchovný poradce pomáhal s vyhledáváním informací o středních školách* (položka č. 14), se vyjádřilo s největším souhlasem (hodnoty 4,5) 71 žáků (37,2 %), zatímco nejméně s tímto tvrzením souhlasil (hodnoty 1,2) přibližně stejný počet žáků tedy 75 (39,3 %) a zbylých 45 žáků (23,5 %) se umístilo mezi těmito hodnotami. Odpověď se dá vyjádřit průměrnou hodnotou 2,9. *Zda byl žákům výchovný poradce nápomocný s vyplňováním přihlášek na střední školy* (položka č. 15) se nejvíce ztotožnilo (hodnoty 4,5) 118 žáků (61,8 %), zatímco se nejméně ztotožnilo (hodnoty 1,2) 50 žáků (26,2 %) a zbylých 23 žáků (12 %) se vyskytovaly v hodnotách 3. Odpověď se dá vyjádřit průměrnou hodnotou 3,6.

Zda si žáci nechali poradit od výchovného poradce při výběru střední školy (položka č. 17) se nejvíce shodovalo (hodnoty 4,5) 24 žáků (12,6 %), zatímco nejméně se shodovalo (hodnoty 1,2) 133 žáků (69,6 %) a zbývajících 34 žáků (17,8 %) se vyjádřilo neutrálně a to hodnotou 3. Odpověď na tohle tvrzení se dá vyjádřit průměrnou hodnotou 2. Zda žáci jsou spokojeni s výběrem střední školy, kterou navštěvují (položka č. 18) se nejvíce ztotožnilo (hodnoty 4,5) 158 žáků (82,7 %), zatímco nejméně se s tvrzením ztotožňují (hodnoty 1,2) 6 žáků (3,1 %) a zbývajících hodnotu 3 zvolilo 27 žáků (14,1 %). Průměrná hodnota odpovědí žáků činí 4,2. Zda se pro volbu oboru střední školy žáci rozhodli sami (položka č. 19) se nejvíce ztotožnilo (hodnoty 4,5) 162 žáků (84,8 %), zatímco pouhých 8 žáků (4,2 %) se ztotožňují s hodnotami 1,2 a neutrálním vyjádřením (hodnota 3) se ztotožnilo 21 žáků (11 %). Odpověď se dá vyjádřit průměrnou hodnotou 4,4.

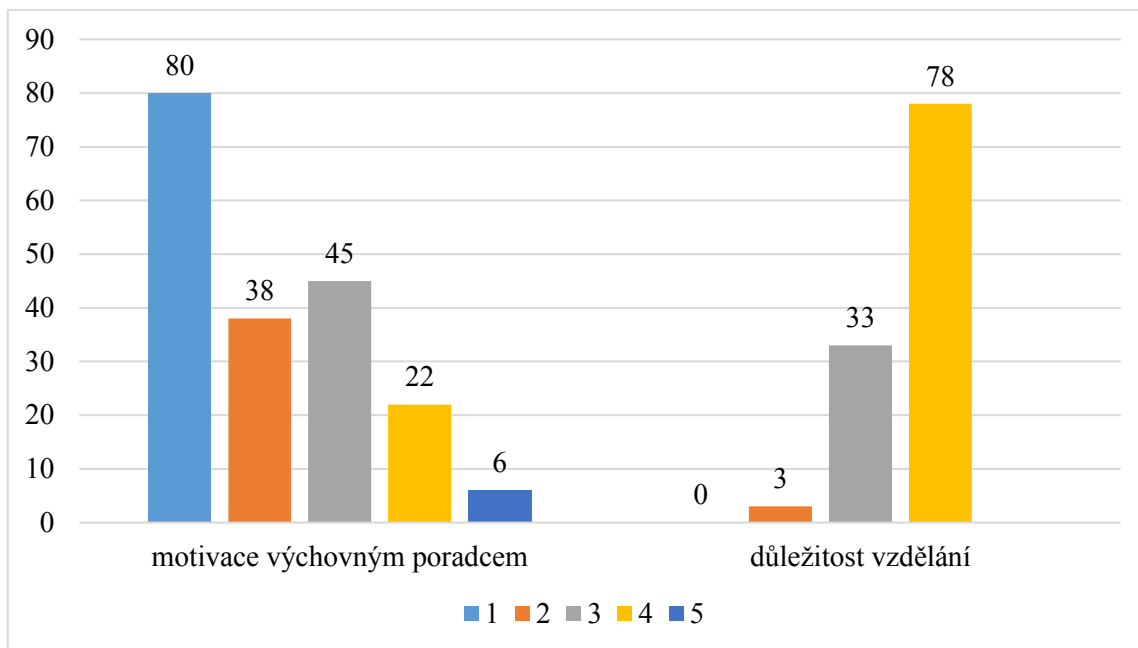
Zajímavým poznatkem, ke kterému jsme dospěli je, že pouze 24 žáků, tedy (12,6 %) si nechali poradit od výchovného poradce o výběru své střední školy (viz položka č. 17), z těchto 24 žáků odpovědělo 19 (79,2 %), že jsou spokojeni s výběrem střední školy, kterou navštěvují (hodnoty 4,5), ostatní žáci se vyjádřili hodnotou 3. Žádný z těchto žáků si nezvolil hodnotu 1,2, čímž si můžeme vysvětlit, že pokud si již nechali poradit s výběrem střední školy od výchovného poradce, tak jsou spokojeni s vybraným studiem. Dále se můžeme podívat na další dvě tvrzení a to položky č. 18 a 19, které souvisí s předchozím poznatkem. Žáci, kteří tvrdí, že se pro obor střední školy rozhodli sami (hodnoty 4,5) je celkem 162 (85 %). Další porovnání jsme učinili mezi položkami č. 18, 19 a můžeme tvrdit, že žáci, kteří si nechali poradit od výchovného poradce, jsou spokojeni, ale zároveň můžeme tvrdit, že ze 162 žáků, kteří se rozhodli o výběru střední školy sami je 140 žáků (86,4 %) spokojených s výběrem (hodnoty 4,5), pouze 3 žáci (1,9 %) vyjádřili minimální spokojenost (hodnoty 1,2) s výběrem střední školy a 19 žáků (11,7 %) se vyjadřují v neutrálních hodnotách 3. Tím pádem, bychom uvedli, že výchovný poradce v rozhodnutí žáků, kterou střední školu si mají zvolit, nesehrál velkou roli. Bylo by zajímavé v tomto výzkumu nadále pokračovat a rozšířit jej o poznatky, proč si žáci spíše nenechali poradit o výběru své střední školy od výchovného poradce. V poměrně kladném ohodnocení můžeme vidět položky č. 13 (průměrná odpověď 3,8) a položka č. 14 (3,6), kdy výchovný poradce informoval žáky o středních školách a pomáhal s přihláškami na žáky vybrané školy.

Graf č. 5 Rada výchovného poradce a spokojenost se SŠ

5.3 Výchovný poradce a kariérní růst

Kategorie se věnuje inspiraci a motivaci žáku v kariérním růstu vlivem výchovného poradce. Opět budeme tuhle kategorii vyhodnocovat podle škálových položek v měřítku od 1 do 5. Následně se zaměříme na položky č. 16, 21, 22, 23, 24 viz dotazník. S tvrzením, *zda výchovný poradce inspiroval žáky a poradil jim, jakou profesní dráhu si mají zvolit* (položka č. 16), se nejvíce ztotožnilo (hodnoty 4,5) 23 žáků (12 %), zatímco nejméně se s tímhle tvrzením ztotožnilo (hodnoty 1,2) 122 žáků (63,9 %) a zbylých 46 žáků (24,1 %) se vyjádřili prostřední hodnotou 3. Odpověď se dá vyjádřit průměrnou hodnotou 2,2. *Zda výchovný poradce motivoval žáky k dalšímu studiu a profesnímu růstu* (položka č. 21), se souhlasně vyjádřilo (hodnoty 4,5) 28 žáků (14,7 %), minimální souhlas (hodnoty 1,2) vyjádřilo 118 žáků (61,8 %) a zbylých 45 žáků (23,5 %) se vyjádřili prostřední hodnotou. Odpověď se dá vyjádřit průměrnou hodnotou 2,1. S dalším tvrzením, *zda žáci již přemýšleli o dalším studiu, tedy o studiu na vysoké škole* (položka č. 22), souhlasilo (hodnoty 4,5) 127 žáků (66,5 %), minimálně souhlasilo (hodnoty 1,2) 27 žáků (14,1 %) a prostřední hodnotu zvolilo 37 žáků (19,3 %). Odpověď se dá vyjádřit průměrnou hodnotou 4. S tvrzením *zda, je pro žáky vzdělání velmi důležité* (položka č. 23), se ztotožnilo (hodnoty 4,5) 155 žáků (81,2 %), zatímco nejméně se s tvrzením ztotožnili (hodnoty 1,2) 3 žáci (1,5 %) a střední hodnotu zvolilo 33 žáků (17,3 %). V průměru se žáci vyjádřili hodnotou 4,2.

Graf č. 6 Motivace poradce a důležitost vzdělání

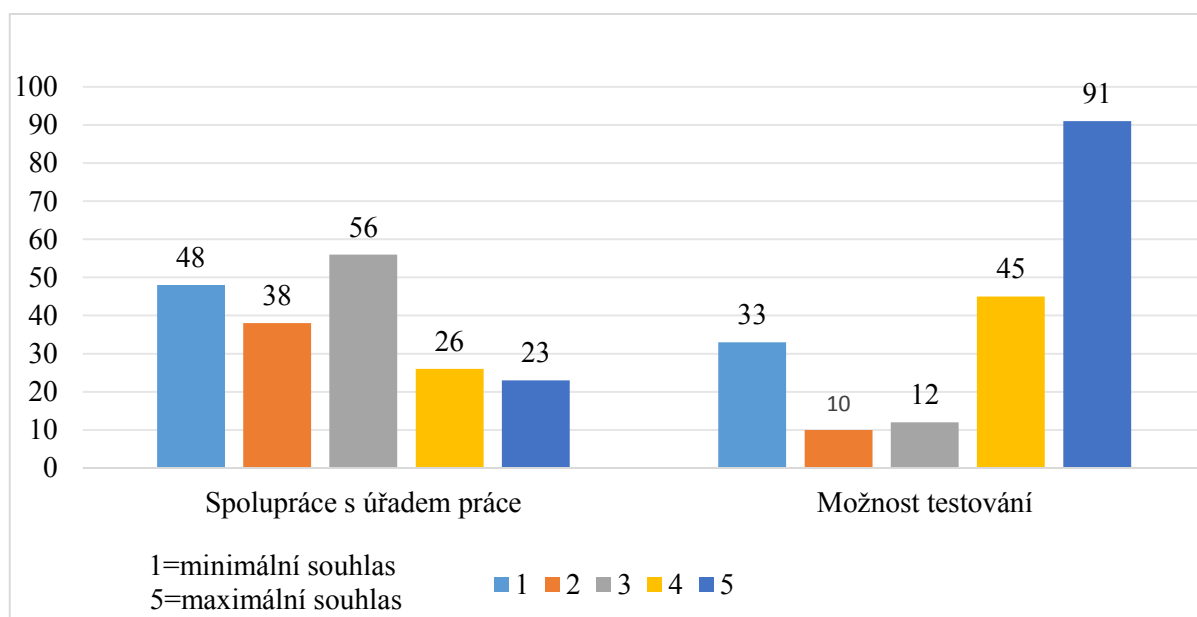
S tvrzením, *zda existence výchovného poradce na základní škole ovlivnila žáky v jejich dalším kariérním růstu* (položka č. 24), se ztotožnilo (hodnoty 4,5) 9 žáků (4,7 %), zatímco nejméně se s tvrzením ztotožňuje (hodnoty 1,2) 151 žáků (79,1 %) a zbylých 31 žáků (16,2 %) se ztotožňuje s prostřední hodnotou (3). Odpověď se dá vyjádřit průměrnou hodnotou 1,7.

Dále jsme se dotazovali žáků, kdo je nejvíce ovlivnil při výběru jejich střední školy (položka č. 12), která je zahrnuta v kategorii Pomoc při přechodu ze ZŠ na SŠ. Zde nacházíme souvislost položky č. 12 i s touto kategorií, protože na kariérní rozvoj žáka, neboli největší vliv při výběru střední školy, měl žák sám.

Podle výše uvedených výsledků bychom rádi poukázali na položky č. 16 a 22. Pokud spojíme v souvislost odpovědi žáků 1. a 2. ročníků středních škol, vyjde nám, že více než polovina žáků, tedy 122 (63,9 %) na otázku, zda výchovný poradce inspiroval žáky a poradil jim, jakou profesní dráhu si mají zvolit (položka č. 16), zakroužkovala hodnoty 1,2, kterým přikládáme minimální míru souhlasu s výrokem. Průměrná odpověď byla v hodnotě 2,1. Za to na tvrzení, *jestli žáci přemýšleli již o dalším studiu, tedy o studiu na vysoké škole* (položka č. 22), se 127 (66,5 %) žáků ze 191 pohybovalo v hodnotách 4,5. Průměrná hodnota odpovědí byla 4,2.

5.4 Pomoc s výběrem profese

Kategorie je zaměřena přímo k profesi, konkrétně na testování žáka a výběr vhodné profese výchovným poradcem ve spolupráci s úřadem práce, kdy žákům mohl nabídnout aktuální informace o trhu práce v jejich okolí. Do dané kategorie jsme zařadili položky č. 20 a 25 viz dotazník. S prvním tvrzením v této kategorii, *zda měli žáci možnost vykonávat testování k výběru vhodné profese* (položka č. 20), nejvíce souhlasí (hodnoty 4,5) 136 žáků (71,2 %), zatímco 43 žáků (22,5 %) uvádí, že s tímhle tvrzením minimálně souhlasí (hodnoty 1,2) a zbylých 12 žáků (6,3 %) se pohybují na rozhraní hodnot od 1 do 5. Odpověď se dá vyjádřit průměrnou hodnotou 3,8. Druhé a poslední tvrzení, které se nám vyskytuje, v téhle kategorii je, *zda dle žáků výchovný poradce vytvářel kariérové poradenství školy ve spolupráci s úřadem práce* (položka č. 25). S tímto tvrzením nejvíce souhlasí (hodnoty 4,5) pouze 49 žáků (25,7 %), zatímco spíše nesouhlasí (hodnoty 1,2) 86 žáků (45 %) a 56 žáků (29,3 %) uvádí střední hodnotu (3), kterou považujeme za nevyhraněnou. Odpověď se dá vyjádřit hodnotou 2,7.

Graf č. 7 Výběr profese

Podle výsledných čísel, které jsme sečetli a zprůměrovali podle vyhodnocení všech dotazníků, u položek č. 20 a 25, nám vyšlo, že 48 (25 %) žáků zaujímá nejmenší míru souhlasu (hodnota 1) s tvrzením, že výchovný poradce při výkonu poradenské činnosti spolupracuje s úřadem práce, přičemž skoro stejný počet žáků, tedy 33 (17 %), zvolilo nejnižší míru souhlasu (hodnota 1) s tvrzením, zda měli žáci možnost vykonávat testování k výběru vhodné profese. Tím pádem jsme přišli k zamyšlení, zda si žáci pamatují a správně

pochopti spolupráci ve výkonu výchovného poradce s úřadem práce, tuto informaci nalezneme i ve standardních činnostech výchovného poradce ve vyhlášce č. 72/2005 Sb.

5.5 Diskuze

Praktická část bakalářské práce byla postavena na hlavní otázce, která se týká vlivu výchovného poradce v kariérním vývoji žáků. Výzkum byl rozdělen do čtyř celků, kterými si zodpovídáme naši hlavní otázku.

V prezentaci prvního souboru výzkumu s názvem osobnost výchovného poradce, jsme obsáhli 6 položek z dotazníku, které s ním souvisejí. Výsledky 6 položek nemůžeme shrnout celostně do jedné odpovědi, protože ji tvoří uzavřené i otevřené otázky, kdy jsme zkoumali, jakou náplň práce má výchovný poradce z pohledu žáků. Zjistili jsme, že malé množství žáků nemá představu, a neví, jakou pracovní náplň výchovný poradce vykonává. Ostatní žáci odpovídali poměrně jednoznačně, ale dle našeho názoru byly odpovědi jednosměrné. Část žáků napsalo činnosti výchovného poradce, které vypovídají již z názvu práce, tedy, že se výchovný poradce věnuje poradenství směřující k výběru dalšího vzdělávání, nebo že je výchovný poradce řešitelem problémů ve škole. Ve vyhlášce č. 72/2005 Sb. o poradenských službách ve školách a školských poradenských zařízeních můžeme najít celý seznam standardních a základních činností výchovného poradce ve školním prostředí. Jedná se o velký výčet služeb, který má být poskytován jednotlivým žákům v poradenské oblasti. Proč žáci znají pouze zlomek činností výchovného poradce, můžeme spatřovat například ve vytíženosti výchovných poradců, kdy mimo svou pedagogickou činnost mají pouze pár hodin v týdnu vymezených poradenské činnosti. Jak již ve své publikaci Ehlová (2016, s. 107) uvádí úskalí práce výchovného poradce. Další položky, které náleží k osobnosti výchovného poradce a vzájemného vztahu mezi výchovným poradcem a žáky, bychom charakterizovali následovně. Výzkum nám dále odpověděl na otázku, při jaké příležitosti se žáci setkali s výchovným poradcem. Nejčastěji uváděli, že při získávání informací o volbě povolání. Autoři, Čáp (2009, s. 4), Lacena (2010, s. 7), i Šefránková (2007, s. 23) ve svých knihách zmiňují onu nejdůležitější poradenskou činnost, kterou provádí výchovný poradce, a to kariérní poradenství při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě. Z tohoto pohledu se dá ale říci, že setkávání výchovného poradce s žáky splňuje nejdůležitější kritérium náplně práce výchovného poradce. Více než polovina žáků vnímá výchovného poradce spíše jako dalšího pedagoga než jako poradce. Můžeme si to vysvětlit tím, že učitel mimo svou pedagogickou činnost zastává ještě roli

výchovného poradce, v čemž můžeme vidět úskalí, protože se žáci zaměřují spíše na jeho činnost učitele a nemusejí pak využít jeho poradenských služeb.

Další část výzkumu se věnuje pomoci žáků při přechodu ze základní na střední školu, která zahrnuje 7 položek v dotazníku. Výsledky nám ukázaly, že žáci se nejvíce o výběru střední školy rozhodovali sami, dále na výběr střední školy měli vliv rodiče a kamarádi a nulový vliv měl výchovný poradce. Uvedené výsledky si můžeme vysvětlit tím, že u žáků, kteří se nacházejí v posledním ročníku povinné školní docházky, tedy v období dospívání (14-15 let), které definuje Procházka a kol. (2014, s. 107-108), nastává začátek vlastní pracovní zralosti a vstup do povolání. Jedinec se vyvíjí, profiluje a řeší své profesní zaměření zájmu, prožívá potřebu začlenit se do světa dospělých prostřednictvím výběru povolání, zvládnutí přípravy na jeho výkon a život, což je nejbezpečnějším ukazatelem průběhu utváření v procesu formování identity. Jsou si vědomi vlastní zodpovědnosti za svůj život a osobu, čím se u nich zvyšuje pocit samostatnosti a nezávislosti. Budoucí přechod na střední školu, je pro žáky novou situací, v které se žáci ve svém dospívající věku snaží orientovat, nemají ale ještě nutné zkušenosti a vyhledávají mnohdy i nevědomě pomoc a rady ve svém okolí.

Následovalo tvrzení, zda si žáci nechali poradit od výchovného poradce při výběru své střední školy, kdy jsme se setkali s většinovým minimálním souhlasem s tvrzením. Žáci se se při svém rozhodování o výběru střední školy minimálně radí s výchovným poradcem na škole, proto by bylo přínosné zahrnout do dalších výzkumů příčinu nevyužití výchovného poradce na vzdělávací cestě žáka. Spolehlivým měřítkem správného výběru střední školy ale může být, že téměř všichni žáci jsou spokojeni s výběrem své střední školy.

Následující část s názvem výchovný poradce a kariérní růst žáků, je spojená s kariérní cestou a profesní orientací žáka, kdy žáci v drtivé většině na tvrzení, výchovný poradce mě motivoval a inspiroval k dalšímu studiu a profesnímu růstu, odpovídají s minimálním souhlasem. Můžeme tedy dedukovat, že výchovný poradce žáky neinspiroval ani je nemotivoval k dalšímu studiu a profesnímu růstu. Je třeba si klást otázku, zda výpovědi respondentů jsou ovlivněny dřívější negativní zkušeností, nízkou důvěrou v jeho potenciál nebo nízkým povědomím žáků o informačních a poradenských možnostech školy.

Poslední část výzkumu se věnuje pomoci s výběrem profese. Většina žáků ve výzkumu uvedla, že měla možnost vykonávat testování k výběru vhodné profese, což do značné míry je splněno dle vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poradenských službách ve školách a školských poradenských zařízeních, která uvádí mezi standardní činnost výchovného poradce právě

individuální šetření k výběru vhodné profese. Zbytek žáků mohl být ve značné nevýhodě, například kvůli absenci, protože testy k výběru vhodné profese jsou poskytovány žákům pouze jednou v období 2 let (8. a 9. ročník ZŠ), což nám potvrdila výchovná poradkyně v místě konání našeho výzkumného šetření. Dále bychom si mohli vysvětlit danou skutečnost tím, že se čím dál více klade důraz na dokumentaci a administrativu spojenou s výkonem nejen výchovného poradenství, ale každé jiné profese, čímž pak může být zájem o žáka a jeho potřeby minimální a žákovi pak nemusí být věnována dostatečná pozornost, což také bylo zmíněno výchovnou poradkyní.

Další činností výchovného poradce je zajišťovat kariérové poradenství ve spolupráci s úřadem práce, jelikož naplánovat si svou vlastní kariéru se stává v dnešní době mnohem složitější kvůli dynamicky se měnícímu trhu práce, a je zapotřebí stále více odborné poradenské činnosti ze strany školy a výchovného poradce (Freibergová, 2005, s. 5). Žáci se ale k této skutečnosti vyjádřili spíše nesouhlasně, což můžeme vidět jako nedostatek ve výchovném poradenství, který opět může souviset s nízkým povědomím žáků o informacích na trhu práce a jejich dostupnosti.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaký vliv má výchovný poradce v kariérním poradenství žáků základní školy. V teoretické části jsme se zaměřovali na charakteristiku výchovného poradenství včetně legislativního vymezení, zásady etiky práce, koncepci školských poradenských služeb, ale především na osobnost výchovného poradce jeho odborné, osobnostní a kvalifikační předpoklady a standardní činnosti práce s důrazem na kariérní volbu a růst žáka, neboť kariérní poradenství ve školách může pomoci v rozhodování o žákově dalším vzdělávání a budoucí profesi. K objasnění problematiky jsme uplatňovali pouze odbornou literaturu.

V rámci výzkumu jsme dospěli k ne úplně očekávaným a uspokojivým výsledkům, které naznačili řadu nedostatků, především z hlediska srovnatelného, vybalancovaného zajištění poradenství k volbě vzdělávací a profesní dráhy žáků základních škol. Podle zhodnocených výsledků je třeba si klást otázku, proč je využívanost služeb poradců relativně nízká a samostatnost žáků při výběru školy více než vysoká. Na základě těchto výsledků by bylo možné pokračovat v dalším obohacujícím výzkumu, vedoucí k zjištění, proč žáci nevyužívají rad výchovných poradců. Celkově tedy můžeme říci, že žáci na základní škole mají povědomí o tom, kdo je to výchovný poradce a jaká je jeho náplň práce. V rámci pomoci žákům při přechodu ze základní na střední školu byl výchovný poradce hodnocen spíše kladně, tedy, že se podílel na distribuci informací o středních školách v okolí a s vyplňováním přihlášek. Nepředvídatelné výsledky výzkumu spatřujeme v motivaci a inspiraci výchovného poradce k dalšímu studiu a profesnímu růstu, kdy jsme se téměř nesetkali s kladným hodnocením.

Z vyplynulých výsledků jsme se pokusili dát do souvislosti diskuzi, kde realizujeme srovnání výsledků s odbornou literaturou a projevujeme i náš pohled na vzniklé výsledky výzkumu, na které by bylo přínosné navázat a zjistit příčiny četnosti jevů vyskytujících se ve výsledcích našeho výzkumu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BERANOVÁ, Eva. *Metodický průvodce výchovného poradce: [praktické náměty pro výchovné a kariérové poradce na základních školách]*. Praha: Raabe, c2014. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-090-1.
- [2] ČAKRT, Michal. *Typologie osobnosti: volba povolání, kariéra a profesní úspěch*. Praha: Management Press, 2010, 217 s. ISBN 978-80-7261-220-8.
- [3] ČÁP, David. *Výchovné poradenství: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1. 12. 2009*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2009, xxi, 250 s. Meritum-výkladová řada. ISBN 978-80-7357-498-7.
- [4] EHLOVÁ, Marcela. *Výchovné poradenství na středních školách v kontextu současnosti*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2016, 248 s. Monographica. ISBN 978-80-7395-991-3.
- [5] FREIBERGOVÁ, Zuzana. *Poradenství pro volbu povolání a zaměstnání na úradech práce v České republice*. Vyd. 1. Praha: Národní vzdělávací fond, 2005, 65 s. ISBN 80-86728-25-0
- [6] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
- [7] HLAĐO, Petr a Jitka MICHALICOVÁ. *Kroky k povolání: [praktické náměty pro výchovné a kariérové poradce na základních školách]*. Praha: Raabe, c2014. Dobrá škola. ISBN 9788074960888.
- [8] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007, 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [9] KOHOUTEK, Rudolf. *Základy užití psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2002. 544 s. ISBN 80-214-2203-3.
- [10] KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014, 258 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4502-2.
- [11] KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2004, 155 s. Pedagogická praxe. ISBN 8071789658.
- [12] LACENA, Ivan. *Průručka pro výchovných poradcův*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 72 s. ISBN 978-80-7452-006-8.

- [13] MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Výchovné poradenství*. 2., přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 363 s. ISBN 978-80-7478-356-2.
- [14] OPEKAROVÁ, Olga. Kapitoly z výchovného poradenství: Školní poradenské služby. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2007. ISBN 978-80-86723-35-8.
- [15] PROCHÁZKA, Roman. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha: Grada, 2014, 249 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4451-3.
- [16] PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- [17] ŠEFRÁNKOVÁ, Mária. *Výchovný poradca*. Bratislava: Iris, 2007, 107 s. ISBN 978-80-89256-05-1.
- [18] ŠIKULOVÁ, Renata, Eva MRÁZOVÁ a Iva WEDLICHOVÁ. *Pomáháme žákům s výběrem profesní a vzdělávací dráhy: Metodická příručka pro učitele základních škol*. Most: Nakladatelství Hněvín, 2007. ISBN 978-80-86654-20-1.
- [19] VANDER ZANDEN, James Wilfrid. *Human Development*. 4th Edition. USA, New York: Alfred A. Knopf, 1989. 632 s. ISBN 978-0394376851.
- [20] VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9.
- [21] VOSMIK, Miroslav. *Inkluze a kariérové poradenství*. Praha: Raabe, [2018], 102 s. Dobrá škola. Inkluzivní vzdělávání. ISBN 978-80-7496-357-5.

Internetové zdroje

- [22] Asociace výchovných poradců [online]. 2019 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.asocicevp.cz/index.php/?akce=5>
- [23] ĎURIŠOVÁ, Libuše. *Výchovné (kariérové) poradenství na základních školách se zaměřením na profesní orientaci a vliv školy na tuto orientaci: disertační práce*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2014. 251 s. Školitel prof. PhDr. Josef Maňák, CSc.
- [24] HLAĎO, Petr. *Volba další vzdělávací dráhy žáků základních škol v kontextu rodiny: disertační práce*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky, 2009. 230 s. Školitel: doc. PhDr. Zdeněk Friedmann, CSc.

- [25] Výzkum služeb kariérového poradenství a potřeb jeho klientů na základních a středních školách v ČR: souhrnná zpráva. [online]. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2003. 87 s. [cit.2019-03-14]. Dostupné z: <http://vzdelavani.unas.cz/zprava.pdf>

Legislativa

- [26] Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole (č.j. 27 317/2004-24). In: Věstník ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky[online]. 2005, roč. 61, č. 7 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/38435>
- [27] Školský zákon č. 561/2004 Sb. In: č. 317. 2008. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb>
- [28] Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In: 72. 2005. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/poradenstvi/legislativa/vyhlaska_72_2005_novela_2016.pdf
- [29] Zákon o pedagogických pracovnících. In: 563. 2004. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich-1>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

IKT	Informační a komunikační technologie
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
SVP	Středisko výchovné péče
SŠ	Střední škola
SPC	Speciálně pedagogické centrum
VP	Výchovný poradce
ZŠ	Základní škola

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Graf č. 1 Pohlaví a obor střední školy	34
Graf č. 2 Žáci dle ročníků	35
Graf č. 3 Vztah žáků k výchovnému poradci.....	38
Graf č. 4 Výběr střední školy.....	39
Graf č. 5 Rada výchovného poradce a spokojenost se SŠ	41
Graf č. 6 Motivace poradce a důležitost vzdělání.....	42
Graf č. 7 Výběr profese.....	43
Tabulka č. 1 Pohlaví žáků dle škol	34
Tabulka č. 2 Role výchovného poradce.....	37

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Dotazník pro žáky

PŘÍLOHA P I: NÁZEV PŘÍLOHY

Působení výchovného poradce v kariérním poradenství žáků

Dobrý den,

jmenuji se Kristýna Madajová a jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tímto bych Vás chtěla poprosit o vyplnění tohoto dotazníku týkajícího se působení výchovného poradce v kariérním poradenství žáků jako podklad pro zpracování bakalářské práce. Výsledky dotazníku budou zcela anonymní. Za každý kompletně vyplněný formulář budu velmi vděčná.

1. Pohlaví

- a) Muž
- b) Žena

2. Název střední školy, kterou navštěvuješ

3. Vyplň tvůj obor střední školy

4. Vyplň tvůj ročník střední školy

- a) 1.
- b) 2.
- c) 3.
- d) 4.

5. Popiš pár slovy, kdo je výchovný poradce a jaká je jeho náplň na ZŠ?

6. Při jaké příležitosti jsi se setkal/a s výchovným poradcem na ZŠ?

(můžeš zvolit více odpovědí)

- a) Jednání s rodiči
- b) Informace o volbě povolání

- c) Problém ve třídě
- d) Osobní problém
- e) Jiné _____

7. Jak bys charakterizoval/a svůj vztah k výchovnému poradci na ZŠ?

- a) Vnímám ho spíše jako pedagoga
- b) Je mi poradcem
- c) Rovnocenným partnerem
- d) Zprostředkovatelem informací
- e) Jiné _____

8. Jak často se s tebou (vaší třídou) setkával výchovný poradce ohledně vašeho dalšího vzdělávání na druhém stupni ZŠ?

- a) Setkával se s námi pravidelně, přibližně jednou za měsíc
- b) Přibližně jednou za půl roku
- c) Nepravidelně, ale přišlo mi to dostačující
- d) Nepamatuju si, jak často, ale přišlo mi to dostačující
- e) Nepamatuji si, jak často, ale nepřišlo mi to dostačující

9. Měl/a jsi možnost vykonávat testování k výběru vhodné profese na ZŠ?

- a) Ano
- b) Ne

10. Navštívil jsi výchovného poradce mimo školní vyučování na ZŠ?

- a) Ano
- b) Ne

11. Pokud předchozí odpověď byla Ano, tak za jakým účelem?

12. Kdo tě nejvíce ovlivnil při výběru tvé střední školy?

- a) Já sám
- b) Rodiče
- c) Kamarádi
- d) Výchovný poradce

U následujících tvrzení zazač na škále 1-5, na kolik se ztotožňuješ s daným tvrzením.

1= minimální souhlas

5= maximální souhlas

13. Byl/a jsem informován/a od výchovného poradce o středních školách.

1 2 3 4 5

14. Výchovný poradce mi pomáhal s vyhledáváním informací o středních školách.

1 2 3 4 5

15. Výchovný poradce mi byl nápomocný s vyplňováním přihlášek na střední školy.

1 2 3 4 5

16. Výchovný poradce mě inspiroval a poradil mi, jakou profesní dráhu si zvolit.

1 2 3 4 5

17. Nechal/a jsem si poradit od výchovného poradce při výběru střední školy.

1 2 3 4 5

18. Jsem spokojený/á s výběrem střední školy, kterou navštěvuji.

1 2 3 4 5

19. Pro volbu oboru střední školy jsem se rozhodl/a sám/sama.

1 2 3 4 5

20. Měl/a jsem možnost vykonávat testování k výběru vhodné profese.

1 2 3 4 5

21. Motivoval mě výchovný poradce k dalšímu studiu a profesnímu růstu.

1 2 3 4 5

22. Přemýšlel/a jsem již o dalším studiu, tedy o studiu na vysoké škole.

1 2 3 4 5

23. Vzdělávání je pro mě velmi důležité.

1 2 3 4 5

24. Existence výchovného poradce na základní škole ovlivnil směr mého dalšího karié-
erního růstu.

1 2 3 4 5

25. Výchovný poradce vytvářel kariérové poradenství školy ve spolupráci s úřadem
práce.

1 2 3 4 5